

Համայնքների ֆինանսիստների միավորում
Communities Finance Officers Association

«Հանրային մասնակցություն տեղական ինքնակառավարմանը» ծրագիր
“Civic Engagement in Local Governance” Program

ՀՀ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ

Գիրք 1

ՏԱՐԵԿԱՆ ԻՆԴԵՔՍ 2015 և 2016

ԵՐԵՎԱՆ 2017

2016

-0.16

Համայնքների
ֆինանսիստների միավորում

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԱՐԵՎԱՆ ԻՆԴԵՔՍ (ՏԻՏԻ), ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մշակվել է ԱՄՆ ՄՁԳ «ՀամաՏեղ» ծրագրի շրջանակներում
«Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ-ի (ՀՖՄ) և
«Հետազոտական ռեսուրսների կովկասյան կենտրոն (ՀՌԿԿ)-Հայաստան»
հիմնադրամի կողմից

ԵՐԵՎԱՆ

«Վան Արյան»
2017

*Սույն գիրքը հրատարակվել է Ամերիկայի ժողովրդի
աջակցությամբ՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման
գործակալության (ԱՄՆ ՄՁԳ) միջոցով:
Այսպես արտահայտված տեսակետները միմիայն հեղինակներին
են և պարտադիր չէ, որ արտահայտեն ԱՄՆ ՄՁԳ կամ ԱՄՆ
կառավարության տեսակետները:*

Հայաստանի տեղական ինքնակառավարման տարեկան գնահատման մեթոդաբանությունը մշակող փորձագիտական խումբը՝

Տեղական ինքնակառավարման փորձագետներ՝

Վահան Մովսիսյան (ՀՖՄ նախագահ)
Աբրահամ Արտաշեսյան (ՀՖՄ փոխնախագահ)
Վահրամ Շահբազյան (ՀՖՄ փորձագիտական խմբի ղեկավար)
Վահագն Պետրոսյան (անկախ փորձագետ)
Դավիթ Մարգարյան (ՀՖՄ փորձագետ)
Քնարիկ Այվազովա (Արաբյան) (ՀՖՄ փորձագետ)
Լևոն Թումանյան (ՀՖՄ փորձագետ)
Ռուբեն Հայրապետյան (ՀՖՄ փորձագետ)
Վահե Սարգսյան (ՀՖՄ փորձագետ)

ՀՌԿԿ-Հայաստանի մեթոդաբաններ՝

Հեղինե Մանասյան (ՀՌԿԿ-Հայաստանի գործադիր տնօրեն)
Սոնա Բալասանյան (ՀՌԿԿ-Հայաստանի հետազոտությունների գծով տնօրեն)
Տիգրան Մաթոսյան (ՀՌԿԿ-Հայաստանի ավագ հետազոտող)

© ՀՖՄ, 2017

ISBN 978-9939-70-221-6

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՊԱԿՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ	4
ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ	5
ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	6
ՏԻՏԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ	8
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՆԴԵՔՍԱԿՈՐՄԱՆ ՄԻՋԱՉԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԱՎՆԱՐԿ	9
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՆԴԵՔՍԱԿՈՐՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ	12
ՏԻՏԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՍԿԶԲՈՒԼՔՆԵՐԸ	12
ՏԻՏԻ ՓՈՐՁԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈՂԸ	13
ՏԻՏԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԸ	14
ՀՀ ԵՒ ԵՄ ԱՆԴԱՄ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՀՆԱՆԵՐԻ ԵՒ ԱՅԼ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՀԱՄԱԴՐԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒԼՔԸ	17
ՏԻՏԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒԼՔԸ	18
ԱՄՓՈՓՈՒՄ	19
ՀՂՈՒՄՆԵՐ	20
ԱՂՅՈՒՄԱԿՆԵՐ	22
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 1	23
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 2. ՏԻՏԻ ՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍՏՈՒԳՈՒՄԸ ՊԱՏՇԱՃ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ 12 ՍԿԶԲՈՒԼՔՆԵՐԻՆ	28
ԱՂՅՈՒՄԱԿՆԵՐ 3-7. ՏԻՏԻ ՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ՝ ԸՍՏ ՏԻ ԲՆԱԳԱԿԱՌՆԵՐԻ ԵՒ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԻ	38
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 3Ա. ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐ	38
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 3Բ. ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԲԱՐԵՓՈՒՆՈՒՄՆԵՐ	41
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 4Ա. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐ	44
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 4Բ. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ ԵՒ ՖԻՆԱՆՍՆԵՐ	50
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 5. ՏԵՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	55
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 6. ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	60
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 7. ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ (ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԻ) ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒՄ	63
ԱՂՅՈՒՄԱԿ 8. ՏԻՏԻ ԱՄՓՈՓ ՀԱՇՎԱՐԿՆ ԸՍՏ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԲՆԱԳԱԿԱՌՆԵՐԻ, 2015Թ. ԵՒ 2016Թ.	70
ՀԱԿԵԼԿԱԾ 1. ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿՈՒՄ ՆՈՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՒ ՊԱՏՇԱՃ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ 12 ՍԿԶԲՈՒԼՔՆԵՐԸ	71
ՀԱԿԵԼԿԱԾ 2. ՏԻՏԻ ՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿՈՐՈՒՄՆԵՐԸ	75

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱՄՆ ՄՁԳ	Ամերիկայի միացյալ նահանգների Միջազգային զարգացման գործակալություն
ԵՀՀ	Եվրասիա համագործակցություն հիմնադրամ
ԵՄ	Եվրոպական միություն
ԵՄԱ	Երևանի մամուլի ակումբ
ԺԱԱ	Գյումրու Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ
ԽՄ	Խորհրդակցական մարմին
ՀաՄաՏեղ	Հանրային մասնակցություն տեղական ինքնակառավարմանը
ՀԿ	Հասարական կազմակերպություն
ՀԿՏՀ	Համայնքային կառավարման տեղեկատվական համակարգ
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀՆԱ	Համախառն ներքին արդյունք
ՀՌԿԿ	Հետազոտական ռեսուրսների կովկասյան կենտրոն
ՀՖՄ	Համայնքների ֆինանսիստների միավորում
ՄԱԿ	Միացյալ ազգերի կազմակերպություն
ՏԻ	Տեղական ինքնակառավարում
ՏԻՄ-եր	Տեղական ինքնակառավարման մարմիններ
ՏԻՏԻ	Տեղական ինքնակառավարման տարեկան ինդեքս
ՏԿԶՆ	Տարածքային կառավարման և զարգացման նախարարություն
ՏՀԶՎԿ	Տեղեկատվական համակարգերի զարգացման և վերապատրաստման կենտրոն
ՅԱ	Յուրջի անվանումը
ՅԳ	Յուրջի գնահատականը
ՅՀՀ	Յուրջի հերթական համարը

ՀԱՄԱՌՈՏԱԳԻՐ

Հայաստանի ՏԻ տարեկան գնահատման (ՏԻ տարեկան ինդեքսի (ՏԻՏԻ-ի) հաշվարկման) մեթոդաբանությունը մշակվել է ԱՄՆ ՄԶԳ-ի աջակցությամբ՝ վեց կազմակերպությունների համընկերության կողմից իրականացվող «Հանրային մասնակցություն տեղական ինքնակառավարմանը (Համասեղ)» հնգամյա ծրագրի շրջանակներում, որպես «Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում» տարեկան զեկույցների մշակման մեթոդաբանությունը լրացնող փաստաթուղթ:

ՏԻՏԻ հաշվարկումը նպատակ ունի հնարավորինս համապարփակ գնահատել ՀՀ ՏԻ համակարգի տարեկան գործունեությունը՝ ՀՀ կենտրոնական կառավարությանը, ՏԻՄ-երին, քաղաքացիական հասարակությանը և այլ շահագրգիռ կողմերին տրամադրելով ՏԻ տարեկան գործունեության թվային գնահատական (ինդեքսի կամ համաթվի տեսքով):

ՀՀ ՏԻ տարեկան գնահատման մեթոդաբանությունը մշակելու համար ուսումնասիրվել է ՏԻ ինդեքսավորման միջազգային որոշակի փորձ՝ այն տեղայնացնելով և փոխառելով ՏԻ ինդեքսավորման մի շարք սկզբունքներ ու մոտեցումներ: Այդուհանդերձ, ՀՀ ՏԻՏԻ հաշվարկումը յուրահատուկ է հայաստանյան իրականության համար. այն հիմնվում է Հայաստանի ՏԻ փորձագետների կարծիքների ու տեսակետների, ինչպես նաև տեղեկատվական տարբեր աղբյուրներից փորձագետների ուսումնասիրած, վերլուծած և ներկայացրած օբյեկտիվ տվյալների վրա: Ի վերջո, ինդեքսը հաշվարկվել է փորձագիտական գնահատման մեթոդով:

ՏԻՏԻ-ն հաշվարկվել է փորձագիտական խմբի կողմից հաջորդական քայլերի գործընթացի իրականացման արդյունքում: ՀՀ ՏԻՏԻ հաշվարկը կատարվել է ըստ ՀՀ ՏԻ 5 ուղղությունների (բնագավառների), 20 գործառույթի, 12 սկզբունքի և 52 ցուցչի: Որպես ՏԻ տարեկան գնահատման հիմնական բնագավառներ՝ ընտրվել են ՏԻ գործունեության հետևյալ ընդհանրացված ուղղությունները.

1. տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ,
2. համայնքի սեփականություն, զարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ,
3. տեղական ժողովրդավարություն,
4. համայնքի կառավարում,
5. համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում:

Մեթոդաբանությունում ներկայացված ՏԻՏԻ հաշվարկն իրականացվել է 2015 և 2016 թվականների համար՝ նպատակ ունենալով համեմատել և վերլուծել ՏԻ համակարգում այդ տարիներին կատարված փոփոխությունները և դրանց տրված գնահատականները:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

ՏԻ համակարգի վերլուծությունը, մոնիթորինգը և չափելի գնահատումը՝ կարևոր նշանակություն ունեն ոլորտի զարգացման հետագա քայլերը նախանշելու համար: Համակարգի վերլուծությունը ենթադրում է նաև դրա գնահատման մեթոդաբանության մշակում, ինչը բխում է ՏԻ բարեփոխումները ուսումնասիրելու և գնահատելու նպատակներից ու խնդիրներից:

ՏԻ համակարգի գնահատման, չափման կամ հետազոտման ունիվերսալ՝ բոլոր երկրների համար ընդունելի մեթոդաբանություն գոյություն չունի: ՏԻ համակարգի ուսումնասիրության եղանակներն ու մոտեցումները տարբեր են՝ կախված ուսումնասիրվող երկրի հանրային ոլորտի, սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական ու մշակութային առանձնահատկություններից:

Սոցիալական հիմնախնդիրների ոլորտային ուսումնասիրության համաշխարհային փորձը ցույց է տալիս, որ հետազոտություններում հաճախ կիրառվում է այսպես կոչված «ինդեքսավորումը»: Ինդեքսների (համաթվերի) որոշումը մեր օրերում բավականին արդիական է դարձել և մեծ կարևորություն ունի հատկապես միջազգային համեմատությունների տեսանկյունից: Օրինակ, Freedom House-ի «Անցումային շրջանի երկրներ» զեկույցի տարբեր կատեգորիաների ցուցիչները և ամփոփ ինդեքսը² միտված են գնահատելու և վերլուծելու այդ երկրների ժողովրդավարության մակարդակի ընթացիկ վիճակը և փոփոխությունները: «Քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների կայունության ինդեքսը»³ գնահատում է տարբեր երկրներում քաղաքացիական հասարակության համար բարենպաստ միջավայրի առկայության վիճակը կամ խնդիրները: «Զանգվածային լրատվության միջոցների զարգացման կայունության ցուցիչը» (կամ «Մեդիա կայունության ինդեքսը»)⁴ չափում է խոսքի ազատության մակարդակը, պրոֆեսիոնալ լրագրությունը, լրատվության աղբյուրների բազմազանությունը, բիզնեսի կառավարումը և աջակցող հաստատությունները: «Մարդու իրավունքների համընդհանուր ինդեքսը»⁵ ցույց է տալիս տարբեր երկրներում մարդու քաղաքացիական և քաղաքական, տնտեսական և սոցիալական ու մշակութային իրավունքների հետ կապված հարցերում առկա իրավիճակը և դինամիկան: Լայն ճանաչում ունեն նաև «Խաղաղասիրության զլոբալ ինդեքսը»⁶, «Մարդկային զարգացման ինդեքսը»⁷, «Կոռուպցիայի ընկալման ինդեքսը»⁸, «Դատական բարեփոխումների ինդեքսը»⁹ և այլն:

ՏԻ համակարգի ուսումնասիրության համաշխարհային փորձը ցույց է տալիս, որ հետազոտություններում ևս հաճախ կիրառվում է «ինդեքսավորումը»: Ինդեքսների (համաթվերի) օգտագործումը հնարավորություն է տալիս գնահատել/չափել ՏԻ համակարգի առանձին ուղղությունները՝ տվյալների հավաքագրման, ցուցիչների սահմանման, կշռման, գնահատման և վերջնական ինդեքսի հաշվարկման միջոցով:

¹ Տե՛ս, օրինակ, Clarke and Dawson, 1999.

² <https://freedomhouse.org/report/nations-transit-methodology>

³ <https://www.usaid.gov/what-we-do/democracy-human-rights-and-governance/cso-sustainability-index-methodology>

⁴ <https://www.irex.org/sites/default/files/pdf/media-sustainability-index-2016-methodology-armenian.pdf>

⁵ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Indicators/Pages/framework.aspx>

⁶ <http://visionofhumanity.org/indexes/us-peace-index/>

⁷ http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf

⁸ https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016#resources

⁹ https://www.americanbar.org/advocacy/rule_of_law/publications/assessments/jri.html

իրականացվող հետազոտության նպատակները հաճախ պայմանավորում են նաև ինդեքսի հաշվարկման օբյեկտը՝ առանձին համայնքները կամ ՏԻ ամբողջ համակարգը: Երկու դեպքում էլ ՏԻ ուսումնասիրությունը հիմնվում է ՏԻՄ-երի գործունեության որակական և քանակական ցուցանիշների վրա:

2002թ-ից սկսած՝ ՀՖՄ-ն մշտադիտարկում է ՀՀ ՏԻ համակարգի բարեփոխումները: Տարեցտարի հավաքագրված ու համակարգված տվյալներն այժմ արդեն հնարավոր են դարձրել ՏԻ տարեկան ինդեքսի հաշվարկումը և ՀՀ ՏԻ համակարգի զարգացման ավելի համապարփակ վերլուծությունն ու գնահատումը:

Հայաստանի ՏԻ տարեկան գնահատման սույն մեթոդաբանությունը մշակվել է ԱՄՆ ՄԶԳ-ի աջակցությամբ «Հանրային մասնակցություն տեղական ինքնակառավարմանը (ՀամաՏեղ)» հնգամյա ծրագրի շրջանակներում: Ծրագրի նպատակներից մեկը ՀՀ ՏԻ բնագավառի մշտադիտարկումը և ապակենտրոնացման ու ՏԻ բարեփոխումներում հանրային մասնակցության աստիճանի բարձրացումն է: Ծրագիրն իրականացվում է Հայաստանի տեղական կազմակերպությունների համընկերության¹⁰ կողմից՝ ՏԻ բնագավառում մեծ փորձ ունեցող ՀՖՄ-ի առաջնորդությամբ:

ՏԻՏԻ հաշվարկումը հիմնվում է ՀՀ ՏԻ բնագավառի՝ տարեկան կտրվածքով համակարգային վերլուծության վրա՝ հիմքեր ստեղծելով համակարգում տարբեր տարիներին կատարված փոփոխությունները համեմատելու, ուսումնասիրելու և ՏԻ բնագավառում բարեփոխումների իրականացման վերաբերյալ առաջարկություններ մշակելու, դրանք պատկան մարմիններին ու հանրությանը ներկայացնելու համար:

---

¹⁰ «ՀամաՏեղ» ծրագրի համընկերությունում գործընկեր կազմակերպություններն են՝ «Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ-ն, «Տեղեկատվական համակարգերի զարգացման և վերապատրաստման կենտրոն» ՀԿ-ն (ՏՀԶԿԿ), Երևանի մամուլի ակումբը (ԵՄԱ), Գյումրու Ժոռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբը (ԺԱԱ), Եվրասիա համագործակցություն հիմնադրամը (ԵՀՀ) և ՀՌԿԿ-Հայաստանը:

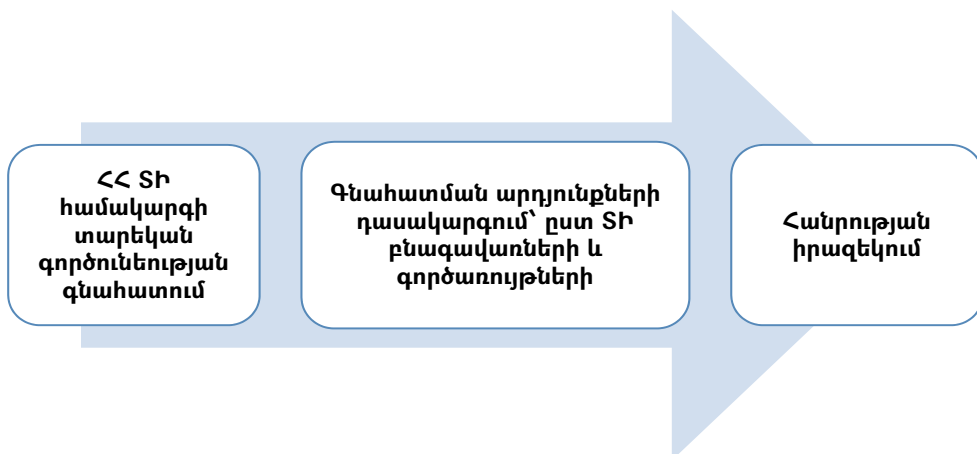

ՏԻՏԻ հաշվարկման նպատակները

ՏԻՏԻ հաշվարկումը հետապնդում է հետևյալ հիմնական նպատակները (Գծապատկեր 1)՝

- իրականացնել ՀՀ ՏԻ համակարգի տարեկան գործունեության համապարփակ և մեթոդական գնահատում,
- դասակարգել գնահատման արդյունքները՝ հիմնված ՏԻՄ-երի գործունեության առանձին բնագավառների ու գործառույթների գնահատումների վրա,
- տրամադրել ՀՀ կենտրոնական կառավարությանը, ՏԻՄ-երին, քաղաքացիական հասարակությանը և այլ շահագրգիռ կողմերին (այդ թվում՝ միջազգային և տեղական կազմակերպություններին ու փորձագետներին) ՀՀ ՏԻ համակարգի տարեց-տարի զարգացումների վերաբերյալ չափելի գնահատականներ:

Գծապատկեր 1. ՏԻՏԻ հաշվարկման հիմնական նպատակները

Տեղական ինքնակառավարման ինդեքսավորման միջազգային փորձի համառոտ ակնարկ

ՏՆ ինդեքսավորման միջազգային փորձը բազմազան է: Մեթոդաբանության այս մասում ներկայացվում են միջազգային փորձից մի քանի կարևոր օրինակներ:

ՏՆ ինդեքսավորման գործընթացները հիմնականում տարբերվում են՝ ըստ գնահատման հետևյալ երկու մոտեցումների.

- ինդեքսավորումը վերաբերում է ՏՆ առանձին մեկ կամ մի քանի միավորների, բնագավառների կամ խնդիրների (օրինակ՝ վստահությունը ՏՆՄ-երի նկատմամբ, ՏՆՄ-երի հաշվետվողականությունը և այլն),
- ինդեքսավորումը վերաբերում է ՏՆ ամբողջ համակարգի համապարփակ գնահատմանը:

ՏՆՄ-երի գործունեությունն՝ ըստ բնագավառների գնահատող ինդեքսավորման օրինակ է Ինդոնեզիայում կիրառվող ՏՆ ինդեքսը, իսկ համակարգային գնահատումով ինդեքսավորման օրինակ է ՏՆ բարոմետրը¹¹:

Ինդեքսավորման նպատակով ՏՆ ցուցիչների վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման, վերլուծության և ներկայացման եղանակները ևս շատ են: Հնարավոր է ինչպես որակական, այնպես էլ քանակական հետազոտական մեթոդների կիրառումը: Առավել կիրառելի որակական մեթոդներ են խորքային հարցազրույցները, ֆոկլոր խմբային քննարկումները և փորձագիտական գնահատումները: Քանակական տվյալները սովորաբար հավաքագրվում են զանգվածային հարցումների, վիճակագրական տեղեկատվական աղբյուրների տվյալների ուսումնասիրության միջոցով:

ՏՆ ինդեքսի հաշվարկման համար անհրաժեշտ տվյալների հավաքագրման աղբյուրները բազմաթիվ են. պետական պաշտոնական տեղեկատվական աղբյուրներն, օրինակ, ընդգրկում են զարգացման ծրագրերն ու ռազմավարությունները, իրավական ակտերը, կատարողական հաշվետվությունները, հրապարակված փաստաթղթերը, ազգային վիճակագրական տվյալները և այլն:

Ինդեքսավորման հիմնական առանձնահատկությունն այն է, որ գնահատման տարբեր ցուցիչների արժեքները ի վերջո մեկտեղվում են մեկ թվային արժեքի՝ համաթվի ներքո: Համընդհանուր ընդունելի և կիրառելի ինդեքսների ստեղծումը բարդ է, քանի որ ինդեքսի վերջնական արժեքի ձևավորումը կախված է այն բանից, թե ինչպես են որոշակիացվում, կշռվում և համադրվում գնահատման մեթոդներն ու ցուցիչները:

Միևնույն ժամանակ, եթե ինդեքսավորումը ենթադրում է բարդ բանաձևեր ու հաշվարկներ, ապա քիչ հավանական է, որ ինդեքսավորման մեթոդաբանությունը (որպես հաջողված փորձ կամ օրինակ) տեղայնացվի և հաջողությամբ կիրառվի այլ երկրներում կամ գնահատման այլ ժամանակահատվածում ու միջավայրում:

Ֆիլիպիններում մշակված «Պատշաճ ինքնակառավարման ինդեքսը»¹², օրինակ, ենթադրում է այնպիսի ցուցիչների սահմանում և գնահատում, որոնք խմբավորված են վարչական և տնտեսական թեմաների շրջանակներում: Ինդեքսը դասակարգում է երկրի ՏՆ ՑԻ միավորներն ըստ «լավ» կամ «վատ» կատարողականի: Հետաքրքիր է, որ, չնայած այս տեղեկատվության հրապարակմանը, ՏՆ միավորների ղեկավարները վերընտրվում

¹¹ Մշակվել է Պրոտորիայում, այնուհետև տեղայնացվել Աֆրիկայի և Հարավային Ամերիկայի մի շարք երկրներում՝ Բոտսվանայում, Հարավային Աֆրիկայում, Կամերունում, Էկվադորում, Գանայում, Մադագասկարում և Տանզանիայում, տե՛ս USAID, Bloom, Sunseri and Leonard, 2007, GSDRC, 2010):

¹² Good Governance Index, GGI, see Virola, Costo, Addawe and Reyes, 2004; Virola, Agtarap, Villanueva, and Villaruel, 2016.

էին նաև ՏԻ «վառ» կատարողական ունեցող միավորներում¹³: Այնուհետև, ՏԻ ինդեքսավորում իրականացնող կազմակերպությունները՝ Ֆիլիպինների ազգային վիճակագրության համակարգող խումբը և Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպությունը սկսեցին ակտիվորեն գործակցել զանգվածային լրատվամիջոցների հետ՝ բարձրացնելով հանրության տեղեկացվածության մակարդակը (Virola, 2006): Հավելենք նաև, որ Ֆիլիպիններում ՏԻ ինդեքսավորման փորձը ներառում է նաև ՏԻ ինքնագնահատման բաղադրիչ:

Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ ՏԻ ինդեքսավորման ունիվերսալ մեթոդաբանությունները՝ նախատեսված լինելով ՏԻ բազմաթիվ ենթադրույթներ ուսումնասիրելու համար, չափման մեծ սխալ են պարունակում և չեն հանգեցնում կիրառելի, ազդեցիկ արդյունքների (UNDP 2009, p. 28): Ուստի, ՏԻ ինդեքսավորման մեթոդաբանությունների մշակման միջազգային փորձը հաշվի առնելը կարևոր նշանակություն ունի, սակայն տվյալ երկրի պահանջների ու առանձնահատկությունների հիման վրա մշակված մեթոդաբանությունների կիրառումը հանգեցնում է գնահատման առավել օբյեկտիվ ու հուսալի արդյունքների: Այսպես, ՏԻ բարոմետրի ունիվերսալ մեթոդաբանությունը տեղայնացվում է տվյալ երկրի ՏԻ համակարգի համար¹⁴: Միևնույն ժամանակ, ՏԻ բարոմետրի (LGB, 2007) տեղայնացումն ուրիշ երկրում ռեսուրսատար է, քանի որ վերջինիս հաշվարկման համար կիրառվում են որակական և քանակական տվյալների մի շարք աղբյուրներ: Միջազգային անկախ փորձագետներն առանձին երկրում ՏԻ բարոմետրի հաշվարկման համար համագործակցում են այդ երկրի ՏԻ շահառուների խմբերի հետ: ՏԻ բարոմետրը կիրառելի է քիչ հետազոտված տարածաշրջաններում, քանի որ այն որակական և քանակական մեթոդների օգնությամբ նպատակ ունի հետախուզել ու ախտորոշել ՏԻ համակարգի գործունեությունը:

Ֆիլիպինների ՏԻ համակարգի ուսումնասիրության համար 1999թ-ին մշակված «Ինքնակառավարումը տեղական զարգացման համար» ինդեքսը¹⁵ (GOFORDEV) ժամանակի ընթացքում ձեռք է բերել կայուն և հավաստի տեղեկատվության հիման վրա ձևավորված հաշվարկման մեթոդաբանության համարում, սակայն այն հարմարեցված է միայն այս երկրի ՏԻ համակարգի ուսումնասիրության նպատակներին և նույնությամբ կիրառելի չէ այլ երկրների համար:

Ինդոնեզիայի «Կառավարման ռեֆորմների գործընկերություն Կեմիտրաան» կազմակերպությունը (Kemitraan Partnership) ՄԱԿ-ի աջակցությամբ մշակել է ՏԻ ինդեքս, որի նպատակը հավաստի, ախտորոշիչ տեղեկատվության ստացումը և ՏԻ ոլորտում հանրային մասնակցության խթանումն է: Ինդեքսավորման այս մեթոդաբանությունը լավ մշակված է և ենթադրում է անկախ փորձագիտական գնահատում:

¹³ Հստ 2004թ-ին իրականացված հետազոտության տվյալների: Ընտրազանգվածի վարքագիծը ուսումնասիրելու համար Ֆիլիպինների ազգային վիճակագրական ծառայության նախաձեռնած մեկ այլ ուսումնասիրություն՝ ուղղված ընտրազանգվածի «գիտակից» լինելը չափելուն («ընտրազանգվածի ինդեքսի» հաշվարկմամբ), ցույց տվեց, որ ընտրողները չէին կատարում տեղեկացված ընտրություն:

¹⁴ USAID, Bloom, Sunseri and Leonard, 2007.

¹⁵ Stu` Capuno, Garcia and Sardala, 2001.

Աֆղանստանում մշակված «Պատշաճ ինքնակառավարումը տեղական զարգացման համար» ինդեքսը (GOFORGOOD, 2009) նպատակ ունի խթանելու հանրային մասնակցությունը ՏԻ-անը և նույնպես խիստ հարմարեցված է այդ երկրի ՏԻ համակարգին: Այն արտացոլում է երկրում ՏԻ առկա իրավիճակը և հետապնդում է դրա ախտորոշման և մշտադիտարկման նպատակ: Ինդեքսավորման նման մոդելը (ախտորոշիչ, մշտադիտարկող) խորհուրդ է տրվում կիրառել ՏԻ կայացող/զարգացող համակարգ ունեցող երկրներում (UNDP, 2009, p. 66):

ՏԻ ինդեքսավորման և հետազոտության միջազգային փորձի մասին առավել մանրամասն կարելի է ծանոթանալ ՄԱԿ-ի հրատարակությունից (UNDP, 2009), ինչպես նաև առանձին աղբյուրներից, որոնք ներկայացված են *Հղումների ցանկում*:

Տեղական ինքնակառավարման ինդեքսավորումը Հայաստանում

ՏԻՏԻ գնահատման ընդհանուր սկզբունքները

Հայաստանի համար ՏԻՏԻ մշակելու և հաշվարկելու համար փոխառնվել է ՏԻ բարոմետրի (LGB, 2007) ինդեքսավորման մեջ կիրառվող գնահատման սանդղակը՝ ցուցչի արժեքի տատանման միջակայք սահմանելով 0-ից 10-ը: Գնահատման 11 աստիճան ունեցող սանդղակի ընտրությունը հիմնավորված է «իմաստալից միջին» գնահատական, տվյալ դեպքում՝ հինգ (5), «միջին՝ ոչ լավ, ոչ վատ», ունենալու նպատակահարմարությամբ: Գնահատման 11-րդ աստիճանը, միևնույն ժամանակ, հնարավորություն է տալիս մանրակրկիտ հիմնավորելու ՏԻՏԻ ցուցիչների գնահատման չափանիշները (Գծապատկեր 2):

Գծապատկեր 2. ՏԻՏԻ գնահատման սանդղակը

0 = Գոյություն չունի
1 = Շատ վատ
2 = Վատ
3 = Բավականին վատ
4 = Ավելի շատ վատ, քան լավ
5 = Միջին՝ ոչ լավ, ոչ վատ
6 = Ավելի շատ լավ, քան վատ
7 = Բավականին լավ
8 = Լավ
9 = Շատ լավ
10 = Կատարյալ

ՏԻՏԻ-ն ունի ՀՀ ՏԻ համակարգը ախտորոշելու և մշտադիտարկելու նպատակ:

Հաշվի առնելով ՏԻ ինդեքսավորման միջազգային փորձը՝ ՏԻՏԻ-ն մշակվել է հատկապես Հայաստանի ՏԻ համակարգի հետազոտության և վերլուծության համար: Տեղայնացվել են ՏԻ ինդեքսավորման միջազգային փորձում առկա տրամաբանական հիմնական սկզբունքները, սակայն բնութագրիչ ցուցիչները և դրանց գնահատման չափանիշները հիմնովին տարբեր են և համապատասխանում են ՏԻ հայաստանյան իրականությանը: Վերջիններս մեծապես հիմնված են ՀՖՄ կողմից տարիներ ի վեր իրականացվող ՏԻ համակարգային մշտադիտարկումների տվյալների ու փորձագիտական առկա գիտելիքի վրա:

ՏԻՏԻ հաշվարկման ընդհանուր տրամաբանությունը հիմնվում է Ինդոնեզիայում ՏԻ ինդեքսավորման սկզբունքների վրա (տե՛ս Gismar, 2009; Kemitraan Partnership): Եթե Ինդոնեզիայում ՏԻ ինդեքսը հաշվարկվում է՝ ըստ ՏԻ 4 բնագավառի (ոլորտի), 8 գործառույթի, 6 սկզբունքի և 75 ցուցչի, ապա հայաստանյան ՏԻՏԻ-ն հիմնվում է ՏԻ 5 բնագավառի, 20 գործառույթի և 52 ցուցչի գնահատման վրա: Ցուցիչներն ընտրվել են՝ հիմք ընդունելով Տեղական մակարդակում նորարարության և պատշաճ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքները (տե՛ս Հավելված 1) և ստուգելով ցուցիչների համապատասխանությունն այդ սկզբունքներին: Եթե Ինդոնեզիայի ինդեքսավորումը կիրառում է 1-10 աստիճանով գնահատման սանդղակ, ապա ՏԻՏԻ-ն կիրառում է 0-10 գնահատման սանդղակը՝ օգտվելով ՏԻ բարոմետրի սանդղակավորման ընթացակարգից:

հնդունեցիայում ինդեքսավորումը գնահատում է բոլոր ՏԻ միավորներն առանձին-առանձին, մինչդեռ առաջարկվող ՏԻՏԻ-ն գնահատում է ՀՀ ՏԻ ամբողջ համակարգը՝ ըստ ցուցիչների տարեկան արժեքների:

Եթե ՏԻՏԻ հաշվարկման մեթոդաբանության մեջ տեղայնացվում է ՏԻ բարոմետրի համակարգային ընդհանուր մոտեցումը և գնահատման սանդղակավորման հիմնական ընթացակարգը (11 աստիճան՝ 0-10), ապա ՏԻ ինդեքսավորման ընթացքում գնահատման և ինդեքսի հաշվարկման մեթոդաբանությունն իր տրամաբանությամբ ավելի մոտ է հնդունեցիայի ինդեքսավորման մեթոդաբանությանը (UNDP, 2009, p. 81): Այդուհանդերձ, ՀՀ ՏԻՏԻ-ն յուրահատուկ է իր հաշվարկման մեթոդաբանությամբ և կիրառման ենթատեքստով, քանի որ համապատասխանեցված է հայաստանյան իրականությանը և մշակվել է՝ հաշվի առնելով ՀՀ ՏԻ համակարգի առանձնահատկությունները:

ՀՀ ՏԻ ինդեքսավորման մեջ կիրառված գնահատումները թե՛ որակական են, թե՛ քանակական. դրանք կատարվել են ինչպես օբյեկտիվ, այնպես էլ սուբյեկտիվ աղբյուրներից ստացված տվյալների հիման վրա: Սուբյեկտիվ տվյալները ստացվել են հանրային ընկալումներին վերաբերող հարցումների, փորձագիտական վերլուծությունների, կարծիքների ու գնահատումների հիման վրա: Օբյեկտիվ տվյալների աղբյուր են հանդիսացել ՀՀ պաշտոնական վիճակագրական տվյալները, հաշվետվությունները, բյուջետային ամփոփ տվյալները, ՏԻ բնագավառի ՀՀ օրենսդրությունը, պաշտոնական համացանցային կայքերը, հրապարակային զեկույցները և այլն: Այդ տվյալներն իրենց ողջ ծավալով հիմնականում արտացոլված են ՀՖՄ-ի՝ ՀՀ ՏԻ համակարգի մշտադիտարկման ամենամյա զեկույց հրապարակումներում (<ՖՄ, 2004; 2008; 2009; 2011; 2012; 2015ա; 2015բ; 2016):

Որպես տեղեկատվության աղբյուր՝ հատուկ ուշադրություն է դարձվել ՏԻ-անը վերաբերող միջազգային գրականությանը (հոդվածներ, զեկույցներ, տվյալադարաններ կամ տվյալների շտեմարաններ, վիճակագրական տվյալներ և այլն): Ցուցիչների գնահատման չափանիշները հիմնականում հիմնվել են մեթոդապես հիմնարար գրականության և առկա (փորձագիտական) մոտեցումների վրա:

ՏԻՏԻ փորձագիտական գնահատման մեթոդը

ՏԻՏԻ-ն, թեև հիմնվում է տեղեկատվական բազմազան օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ աղբյուրների վրա, ի վերջո ձևավորվում է փորձագիտական միջամտությամբ և մեթոդապես հիմնավորված գնահատմամբ: ՏԻ բնագավառի փորձագետները, օգտագործելով ստացված տվյալները և հիմնվելով գնահատման ընտրված մեթոդի վրա, իրականացնում են ՀՀ ՏԻ համակարգի ինդեքսավորումը:

Տեղին է հիշեցնել, որ ինդեքսավորման փորձագիտական մեթոդը շարունակում է ընդունված մնալ այլ երկրների ՏԻ ինդեքսավորման գործընթացներում (տե՛ս UNDP, 2009, p. 36-39) և կիրառելի է այն դեպքերում, երբ կարևորվում է իրականացված գնահատման արդյունքների օգտագործումը քաղաքականություն մշակողների և իրականացնողների, քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների կողմից: Փորձագիտական գնահատման մեթոդը թույլ է տալիս խնայել ժամանակը և ֆինանսական ռեսուրսները: Այն ապահովում է փաստարկված ու հիմնավորված գնահատում, որն իրականացնում են ՏԻ բնագավառի փորձառու մասնագետները:

ՏԻ փորձագետների կողմից ցուցիչների գնահատումները առավելապես հիմնվում են հստակ մոտեցումների ու չափումների, օբյեկտիվ տեղեկատվության և հիմնավորված մեթոդների վրա, այնպես, որ այլ փորձագետներ, փորձագիտական խմբեր կամ ՀՀ ՏԻ բնագավառի պատկան մարմինների ներկայացուցիչներ՝ օգտագործելով գնահատման

նույն չափանիշները, կարողանան հետագա տարիներին իրականացնել ցուցիչների նույնանման գնահատումներ:

ՏՏՏ հաշվարկման ներկա փուլում ընտրված փորձագիտական գնահատման մեթոդով (Wholey et al., 2013, pp. 292-294) գնահատմանը մասնակցել է ՏԻ ինը փորձագետ (*տե՛ս ՏՏՏ-ն մշակող փորձագիտական խումբը*):

Հետագա տարիների ՏՏՏ հաշվարկման ընթացքում, հնարավոր է, ՏՏՏ ցուցիչները և դրանց գնահատման չափանիշները պարզեցվեն, լրացվեն և (կամ) վերաձևակերպվեն որպես հարցաթերթային հարցման ցուցիչներ՝ հնարավորություն տալով իրականացնել առավել լայնածավալ գնահատումներ շահառուների կամ հանրության շրջանում: Չի բացառվում նաև, որ գնահատող փորձագիտական խմբի կազմը փոփոխվի կամ ընդլայնվի, որպեսզի շարունակվեն մեթոդաբանության տեղայնացման, հարմարեցման և զարգացման աշխատանքները:

ՏՏՏ հաշվարկման գործընթացը

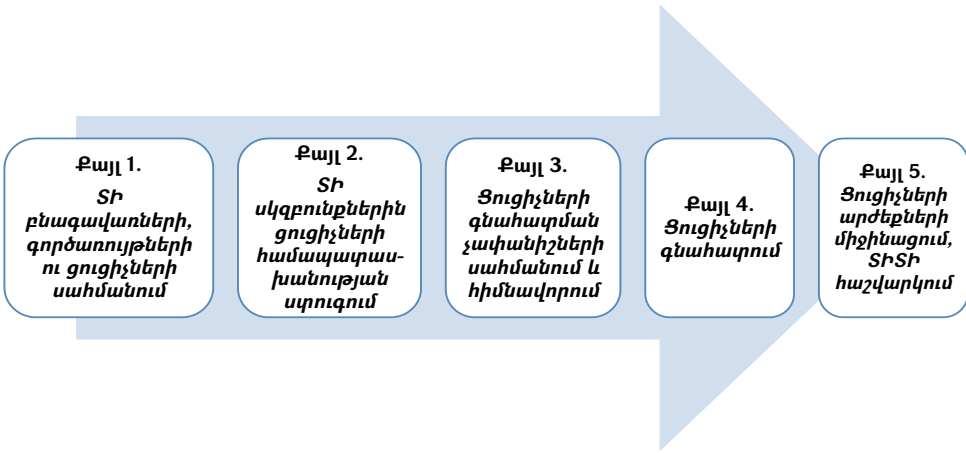
ՏԻ 52 ցուցիչների բաշխումն, ըստ ՏԻ 5 բնագավառների և 20 գործառույթների, ներկայացված է *Սղոսակ 1-ում*: Ցուցիչների թիվը ՏԻ տարբեր գործառույթների համար տարբեր է: Յուրաքանչյուր գործառույթի համար սահմանվել է առնվազն մեկ ցուցիչ: ՏԻ 20 գործառույթից 3-ի («Համայնքի զարգացման ծրագրեր և բյուջե»), «Միջազգային աջակցություն» և «Համայնքային այլ ծառայություններ») համար ցուցիչներ առայժմ չեն սահմանվել և այդ գործառույթների գնահատում չի իրականացվել 2015թ. և 2016թ. համար: Այդուհանդերձ, այդ 3 գործառույթները ցուցակագրված են և դրանց համար պլանավորվում է ցուցիչներ սահմանել ՏՏՏ հաշվարկման հետագա տարիներին:

Մինչույն ժամանակ, «ՏԻ բարեփոխումներ» բնագավառի «Միջհամայնքային համագործակցություն» գործառույթի «Կամավոր հիմունքներով ձևավորված միջհամայնքային միավորումների կազմում ընդգրկված համայնքների միջին թիվը» և «Օրենքով ձևավորված միջհամայնքային միավորումների կազմում ընդգրկված համայնքների միջին թիվը» ցուցիչների համար դեռևս չեն սահմանվել գնահատման չափանիշներ, քանի որ դրանց սահմանումը մեծապես կախված է ինչպես ՀՀ վարչատարածքային հետագա բարեփոխումներից, այնպես էլ համապատասխան օրենսդրական դաշտի ձևավորումից և վերջինիս ուժի մեջ մտնելուց: 2015 և 2016 թվականների ընթացքում միջհամայնքային միավորումների վերաբերյալ համապատասխան իրավական ակտեր չեն ընդունվել, հետևաբար այս տարիներին միջհամայնքային միավորումներ չեն ձևավորվել: Միջհամայնքային միավորումների մասին իրավական ակտի ընդունումից հետո արդեն հնարավոր կլինի հստակորեն ձևակերպել այդ ցուցիչների գնահատման չափանիշների սանդղակը և համապատասխան հիմնավորումները:

Ընդհանուր առմամբ՝ ՏԻ ամեն մի գործառույթի համար սահմանվող ցուցիչների քանակը կախված է ՀՀ ՏԻ բնագավառում լուծման կարիք ունեցող հրատապ և գերակա խնդիրներից: ՏԻ խնդիրները կարևորվում են՝ ըստ դրանց լուծումներին ուղղորդված (անզլ.՝ solution-oriented) լինելու ներուժի: Այսինքն՝ հիմնարար է այն գաղափարը, որ **ՀՀ համայնքներում առկա հրատապ խնդիրներին պետք է տրվեն լուծումներ, և լավագույնն է այն ՏԻ համակարգը, որը կարողանում է լուծել այդ խնդիրները և բնակիչներին մատուցել պատշաճ որակի հանրային ծառայություններ:**

ՏՏՏ հաշվարկումն իրենից ներկայացնում է հետևյալ հինգ հաջորդական քայլերից բաղկացած գործընթացի իրականացման արդյունքը (Գծապատկեր 3).

Գծապատկեր 3. ՏԻՏԻ հաշվարկման գործընթացը

Քայլ 1. ՏԻ բնագավառների, գործառույթների ու ցուցիչների սահմանում

Նախ և առաջ, սահմանվել են ՏԻ համակարգի հիմնական բնագավառները՝ օգտվելով ՏԻ ինդեքսավորման միջազգային փորձից (Gismar, 2009; UNDP, 2009, p. 81; LGB, 2007), ինչպես նաև հաշվի առնելով ՀՖՄ տարեկան զեկույցների մշակման մեթոդաբանությունը և կառուցվածքային տրամաբանությունը: Որպես ՏԻ տարեկան գնահատման հիմնական բնագավառներ համարվել են ՏԻ ընդհանրացված հետևյալ ուղղությունները.

- ՏԻ բարեփոխումներ,
- համայնքի սեփականություն, զարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ,
- տեղական ժողովրդավարություն,
- համայնքի կառավարում,
- համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում:

Այնուհետև, ՏԻ յուրաքանչյուր բնագավառի համար սահմանվել են այդ բնագավառին բնորոշ հիմնական գործառույթները և ցուցիչները (*տե՛ս Աղյուսակ 1*):

Քայլ 2. ՏԻ ընտրված սկզբունքներին ցուցիչների համապատասխանության ստուգում

Դիտարկվել և ստուգվել է յուրաքանչյուր ցուցիչի համապատասխանությունը տեղական մակարդակում նորարարության և պատշաճ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքներին (CoE, 2008, *Հավելված 1*): Սրանով ՏԻՏԻ հաշվարկման փորձագիտական թիմը ցույց է տվել, թե յուրաքանչյուր ցուցիչ որքանով է համապատասխանում վերոնշյալ սկզբունքներից յուրաքանչյուրին (*տե՛ս Աղյուսակ 2*): Ընդ որում, ՏԻՏԻ հաշվարկման այս փուլում սկզբունքներին ցուցիչների համապատասխանության ստուգման համար միայն մատնանշվել է՝ «համապատասխանում է» կամ «չի համապատասխանում», առանց որևէ թվային արժեք տալու: Բանը նրանում է, որ առաջին անգամ ՏԻՏԻ հաշվարկման ժամանակ անհրաժեշտ էր միայն որոշակիացնել, թե որ ցուցիչներն

Քայլ 3. Ցուցիչների գնահատման չափանիշների սահմանում և հիմնավորում

ՏԻՏԻ հաշվարկման ամենաբարդ փուլը ցուցիչների գնահատման չափանիշների սահմանումն է 11 աստիճան սանդղակով. յուրաքանչյուր ցուցչի գնահատման չափանիշները հարկավոր է հստակորեն ձևակերպել ու հիմնավորել: Հատկապես կարևոր է ցուցիչների գնահատման չափանիշների սահմանմանը կից համապատասխան հիմնավորումների և մեկնաբանությունների ներկայացումը: Սահմանված բոլոր ցուցիչների գնահատման չափանիշները և դրանց հիմնավորումները ներկայացված են *Աղյուսակներ 3-ից 7-ում*:

Ցուցիչների գնահատման համար առանցքային նշանակություն ունի գնահատման սանդղակի հատկապես ստորին և վերին շեմերի սահմանումը, որոնց միջակայքում էլ ցուցիչները պետք է գնահատվեն և ստանան համապատասխան արժեքներ կամ գնահատականներ: Ուստի, ցուցիչների գնահատման մեթոդաբանական մոտեցումների մշակմանը զուգահեռ, ՏԻ փորձագետների առջև խնդիր դրվեց յուրաքանչյուր ցուցչի համար սահմանել դրա արժեքի առավելագույն շեմը: Վերջինս պետք է սահմանվեր այնպես, որպեսզի 10 գնահատականն արտահայտեր այն հնարավոր ու ցանկալի նպատակը կամ արդյունքը (կարելի է ասել նաև՝ տեսլականը), որին ձգտում ենք հասցնել ՀՀ ՏԻ համակարգը՝ տվյալ դեպքում դիտարկելով միայն տվյալ ցուցչի արժեքը: Այդ իսկ պատճառով, ՏԻՏԻ հաշվարկումն իրականացնող փորձագիտական խմբի կողմից քննարկված և ի վերջո ընտրված յուրաքանչյուր ցուցչի համար սահմանվեց վերին կամ ցանկալիկատարյալ արժեքի շեմ՝ համապատասխան մեթոդաբանական հիմնավորումներով: ՏԻՏԻ որոշ ցուցիչների գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին աստիճանի (10=«կատարյալ») ընտրության հիմնավորումները ներկայացվում են *Հավելված 2-ում*:

Փորձագիտական խումբը ձգտել է գնահատման չափանիշները հնարավորինս չափելի դարձնել: Ցուցիչներից մի քանիսի համար ծագեց նաև դրանք եվրոպական երկրների համանման ցուցանիշների հետ համադրելի դարձնելու խնդիրը, որի լուծման հատուկ մեթոդաբանական մոտեցումը ներկայացվում է ստորև՝ հաջորդ ենթաբաժնում:

Քայլ 4. Ցուցիչների գնահատումը

Ցուցիչների գնահատման տեղեկատվական աղբյուրները բազմակողմ և խիստ բազմազան են եղել: Այսպես, համապատասխան փաստաթղթերի ուսումնասիրության և փորձագիտական գնահատման վրա հիմնվել են ընդամենը 5 ցուցիչներ՝ «ՏԻ բարեփոխումներ» բնագավառի «Բարեփոխումների իրավական և ծրագրային գնահատում» գործառույթի 4 ցուցիչները և «Արտաքին պարտավորությունների կատարում» գործառույթի 1 ցուցիչը: Մնացած 47 ցուցիչների գնահատման համար անհրաժեշտ տեղեկատվության հստակ աղբյուրներ են ծառայել ինչպես Հայաստանի, այնպես էլ Եվրամիության անդամ երկրների պաշտոնական վիճակագրական տվյալները, ամփոփ բյուջետային տվյալները և այլն:

Հայաստանի ՏԻ տարեկան գնահատման արդյունքները 2015 և 2016 թվականների համար՝ ըստ 52 ցուցիչների, մանրամասն ներկայացված են *Աղյուսակներ 3-ից 7-ում*:

Քայլ 5. Գնահատված ցուցիչների արժեքների միջինացում

ՏԻ տարեկան գնահատման վերջին փուլում, հիմնվելով ցուցիչների առանձին գնահատականների վրա, թվաբանական միջինի կիրառմամբ, հաշվարկվել է ՀՀ ՏԻՏԻ-ն 2015 և 2016 թվականների համար (*տե՛ս Աղյուսակ 8*):

Ցուցիչների վերջնական գնահատումից երևում է, որ 2015 և 2016 թթ. համար ՏԻ 5 բնագավառներում առանձնացված գործառույթների ու ցուցիչների քանակները տարբերվում են: Այսպես, այս փուլում առավել շատ թվով ցուցիչներ են սահմանվել հատկապես «Համայնքի սեփականություն, զարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ» բնագավառի համար: Գնահատման այս դրվածքը, սակայն, կարող է հետագայում փոխվել՝ կապված այլ բնագավառներում այլ գործառույթների ու ցուցիչների որոշակիացման և սահմանման հետ:

ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների և այլ ցուցանիշների համադրելիության ապահովման սկզբունքը

ՏԻՏԻ ցուցիչների գնահատման չափանիշները սահմանելիս կարևոր էր նաև մշակել մոտեցումներ, որոնք հնարավոր կդարձնեին ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների և այլ ցուցանիշների համադրումը, և ըստ այդմ՝ ՏԻՏԻ ցուցիչների և ինդեքսների համեմատելիությունը: Այս սկզբունքը պարզաբանենք կոնկրետ՝ 2016թ-ի օրինակով:

Ըստ Համաշխարհային բանկի տվյալների՝ 2016թ-ին Հայաստանի և ԵՄ անդամ երկրների մեկ շնչի հաշվով անվանական ՀՆԱ-ն (ընթացիկ գներով) միջինում համապատասխանաբար կազմել են 3606 ԱՄՆ դոլար և 32 059 ԱՄՆ դոլար¹⁶:

ԵՄ անդամ երկրների և ՀՀ տնտեսական զարգացվածության ազգային հաշիվների միջև առկա տարբերությունը հաշվի առնելու, ՀՀ-ն և ԵՄ անդամ երկրները քննարկվող ցուցանիշների առումով համադրելի մակարդակի բերելու նպատակով՝ ֆինանսական և ազգային հաշիվների համակարգի ցուցանիշները դիտարկելիս, ԵՄ անդամ երկրների նույնանուն ցուցանիշի միջին արժեքը նվազեցվել է մինչև ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ների թվերի հարաբերակցությունը՝ սկզբնական թվի նկատմամբ (տոկոսներով): Մասնավորապես, 2016թ-ի համար մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն Հայաստանում կազմել է ԵՄ անդամ երկրների մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ների միջինի մոտ 11.25 տոկոսը՝

$$\frac{\$ 3\ 606 \text{ (ՀՀ մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ)}}{\$ 32\ 059 \text{ (ԵՄ երկրներում մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ)}} \times 100\% = 11.25\%$$

Հետևաբար, ԵՄ անդամ երկրների ազգային հաշիվների ցուցանիշները դիտարկելիս, դրանք, ՀՀ ցուցանիշների հետ համադրելի դարձնելու նպատակով, նվազեցվել են մինչև դրանց սկզբնական արժեքների **11.25%-ը**:

Նկարագրված մեթոդաբանության կիրառմամբ՝ փորձ է արվել միևնույն մակարդակի բերել ԵՄ անդամ երկրների և ՀՀ տնտեսական զարգացվածության տարբեր մակարդակները, սահմանված ցուցիչները հնարավորինս համադրելի դարձնելով ԵՄ անդամ երկրների նույնանուն ցուցիչների հետ:

¹⁶Տե՛ս <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=AM-EU>

ՏԻՏԻ հաշվարկման արդյունքը

Ցուցիչների գնահատականների թվաբանական միջինացումը ցույց տվեց, որ 2015թ-ի ՏԻՏԻ-ն 0-10 սանդղակում կազմել է 4.40 միավոր/բալլ, այսինքն՝ ստացել է «Ավելի շուտ վատ, քան լավ» գնահատական, իսկ 2016թ-ին՝ 4.24 միավոր/բալլ, այսինքն նույն՝ «Ավելի շուտ վատ, քան լավ» գնահատականը: Համաթվի փոքր-ինչ անկումը հիմնականում կապված է եղել «Համայնքի կառավարում» բնագավառի միջինացված գնահատականի հետ, որը 2016թ. համար գնահատվել է 4.8 միավոր/բալլ՝ 2015թ. 5.8-ի դիմաց (*տե՛ս Աղյուսակ 8*):

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Սույն մեթոդաբանության մեջ ՏԻ ինդեքսավորման միջազգային փորձի հիման վրա մանրամասնորեն ներկայացվեցին ՀՀ ՏԻ տարեկան ինդեքսի (ՏԻՏԻ) հաշվարկման մեթոդաբանական մոտեցումները, սկզբունքները և փորձագիտական հիմնավորումները՝ արտացոլելով ՀՀ ՏԻ տարեկան գործունեության համակարգային վերլուծությունը: Հաշվի առնելով ՏԻՏԻ հաշվարկման ներկայացված մեթոդաբանական մոտեցումներն ու ուղղությունները՝ պարզ դարձավ, որ ՏԻՏԻ հաշվարկումը ինդեքսավորման միջազգային համապատասխան փորձի վերլուծման և տեղայնացման աշխատատար գործընթաց է: Միևնույն ժամանակ, այն որոշակիորեն արտահայտում է հայաստանյան իրականությունը: ՏԻ տարեկան գնահատման համար սահմանված բնագավառները, գործառույթները և ցուցիչները բավարար չափով արտահայտում են ՀՀ ՏԻ հրատապ և գերակա խնդիրները:

Մեթոդաբանության մեջ ներկայացվեց ՏԻՏԻ հաշվարկման՝ փորձագիտական խմբի կողմից իրականացված հաջորդական քայլերի գործընթացը.

- ՏԻ բնագավառների, գործառույթների և ցուցիչների սահմանում,
- ցուցիչների համապատասխանության ստուգում ընտրված սկզբունքներին,
- ցուցիչների գնահատման չափանիշների սահմանում և հիմնավորում,
- ցուցիչների գնահատում,
- գնահատված ցուցիչների արժեքների միջինացում՝ ըստ ՏԻ գործառույթների և բնագավառների:

Մեթոդաբանության մեջ հստակորեն նշվեց, որ ՏԻՏԻ-ի ամենամյա հաշվարկն ունի ՏԻ համակարգի ախտորոշման և մշտադիտարկման նպատակ: ՏԻՏԻ հաշվարկման առաջարկվող մոտեցումը հնարավորություն է տալիս ախտորոշել ՀՀ ՏԻ համակարգում առկա խնդիրները և բացերը՝ դրանք համակարգված կերպով ըմբռնելու և ուղղորդված քաղաքականությամբ դրանց համապատասխան լուծումները գտնելու միտումով:

Մասնավորապես, մեթոդաբանությունում նկարագրված ՏԻՏԻ հաշվարկումը կոնկրետ 2015 և 2016 թվականների համար հնարավորություն է տալիս համեմատել և վերլուծել այդ տարիներին ՀՀ ՏԻ համակարգում կատարված փոփոխությունները և տրված գնահատականները՝ ՀՀ ՏԻ հետագա բարեփոխումների վերաբերյալ համապատասխան եզրակացություններ ու առաջարկություններ ներկայացնելու համար:

ՀՂՈՒՄՆԵՐ

1. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2008) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2004-2006), Երևան, Նոյյան Տապան:
2. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2009) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2007-2008), Երևան, Նոյյան Տապան:
3. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2011) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2009-2010), Երևան, Նոյյան Տապան:
4. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2009) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2007-2008), Երևան, Նոյյան Տապան:
5. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2012) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2011), Երևան, Նոյյան Տապան:
6. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2015ա) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2012-2013), Երևան, Վան Արյան:
7. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2015բ) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2014), Երևան, Վան Արյան:
8. ՀՖՄ, Թումանյան Դավիթ. (խմբ., 2016) Տեղական ինքնակառավարումը Հայաստանում (2015թ.), Երևան, Վան Արյան:
9. Capuno J. J., Garcia M. M. S. and J. S. Sardalla (2001) “Tracking Good Governance and Local Development: Is the GOFORDEV Index a Valid Measure?” [Online]. Available from:
http://c.ymcdn.com/sites/www.istr.org/resource/resmgr/working_papers_cape_town/capuno.pdf?hhSearchTerms= [Accessed 14.04.2017].
10. CELoG (2017) “Civic Engagement in Local Governance” [Online] Available from:
<http://celog.am/en> [Accessed 14.04.2017].
11. Clarke, A., & Dawson, R. (1999). Evaluation research: An introduction to principles, methods, and practice. London; Thousand Oaks, Calif.: SAGE.
12. CoE, Committee of Ministers, The Strategy for Innovation and Good Governance at local Level. March 2008. [Online] Available from:
<http://www.osce.org/eea/86380?download=true> [Accessed 20.07.2017].
13. CRRRC (2015) Enhancing Citizens’ Participation in Local Self-government and Decentralization (CELoG) Survey Outputs [Online] Available from:
<http://www.crrc.am/research-and-surveys/ongoing-projects/442-ongoing-projects/CELoG?lang=en> [Accessed 28.12.2016].
14. Gismar A. M. (2009) Partnership Governance Index in Indonesia. [Online] Available from: <http://www.gaportal.org/resources/detail/partnership-governance-index-in-indonesia-ppt> [Accessed 28.12.2016].
15. GOFORGOOD (2009) “Good Governance for Local Development – GOFORGOLD Index” [Online]. Available from: <http://www.gaportal.org/resources/detail/good-governance-for-local-development-goforgold-index> [Accessed 14.04.2017].
16. GSDRC (2010) Helpdesk Research Report: Local Government Capacity and Leadership in Fragile Areas. [Online] Available from:
<http://www.gsdrcc.org/docs/open/hd714.pdf> [Accessed 21.06.2017].
17. Kemitraan – Partnership (n.d.) “The Partnership for Governance Reform in Indonesia” [Online]. Available from: <http://www.kemitraan.or.id/our-history> [Accessed 14.04.2017].

18. LGB (2007) Measuring and Strengthening Local Governance Capacity: The Local Governance Barometer. [Online] Available from: http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADK250.pdf [Accessed 28.12.2016].
19. UNDP (2009) A Users' Guide to Measuring Local Governance. [Online] Available from: http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/local_governance/a-users-guide-to-measuring-local-governance.html [Accessed 28.12.2016].
20. USAID, Bloom E., Sunseri A. and Leonard A. (2007) Measuring and Strengthening
21. Virola R. A., Agtarap K. F. S., Villanueva P. C., and Villaruel M. L. C. (2016) "*The 2016 Elections and Good Governance Index: Performance, Promises, or Political Dynasties*" Paper presented during the 13th National Convention on Statistics held on 3-4 October, EDSA Shangri-la Mandaluyong City, Philippines.
22. Virola, R. (2006) "*Empowering And Challenging Voters Through Governance Indicators: The Philippine Experience*". Paper presented in the session on "The Construction and Use of Indicator Sets: Lessons to Build Modern Democracies" during the OECD's 2nd World Forum on Statistics, 27 -30 Istanbul, Turkey. [Online]. Available from: <http://www.oecd.org/dataoecd/48/22/38799205.pdf?contentId=38799206> [Accessed 14.04.2017].
23. Virola, R.A., S.B. de Costo, J.M. Addawe, & L.G. Reyes (2004) "*The Best and Worst Provinces in the Philippines: What Happened to Their Leaders in the 2004 Elections?*" Convention Papers, Volume 1, pp. 17-46, 9th National Convention on Statistics, 4-5 October, EDSA Shangri-La Mandaluyong City, Philippines.
24. Wholey, Hatry and Newcomer (2015) "*Handbook of Practical Program Evaluation*". CRC press.

ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ

Ստորև ներկայացվում են Մեթոդաբանության աղյուսակներ 1-8-ը.

Աղյուսակ 1. Սահմանված գործառույթներն ու ցուցիչներն՝ ըստ ՏԻ բնագավառների

Աղյուսակ 2. Ցուցիչների համապատասխանության ստուգումը պատշաճ կառավարման 12 սկզբունքներին

Աղյուսակներ 3 - 7. Ցուցիչների գնահատումն՝ ըստ ՏԻ բնագավառների և գործառույթների

Աղյուսակ 8. ՏԻՏԻ հաշվարկումը ՏԻ բնագավառներում՝ ըստ գործառույթների և ցուցիչների գնահատման արդյունքների, 2015թ. և 2016թ. համար

Աղյուսակ 1. ՏԻՏԻ գործառույթներն ու ցուցիչներ՝ ըստ ՏԻ բնագավառների		Չափի միավորը
Բնագավառ 1. Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ (LG reforms)		
Գործառույթ	Ցուցիչներ	
Բարեփոխումների իրականացում և ծրագրային գնահատում	1. ՏԻ բնագավառի օրենսդրության համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրությանը (սահմանադրական դրույթների իրավակիրառության աստիճանը ՀՀ օրենսդրությունում)	
	2. ՏԻ բնագավառի օրենսդրության համապատասխանությունը ՏԻ եվրոպական խարտիային (ՏԻԵԽ-ի դրույթների իրավակիրառության աստիճանը ՀՀ օրենսդրությունում)	%
	3. ՏԻ բնագավառում ՀՀ կառավարության հեռանկարային և միջնաժամկետ ծրագրերով նախատեսված պարտավորությունների իրականացման մակարդակը	
	4. ՏԻ բնագավառի պետական լիազոր մարմնի՝ ՀՀ ՏԿՀՆ տարեկան ծրագրերով նախատեսված ծրագրերի, միջոցառումների իրականացման մակարդակը	
	5. ՏԻ բնագավառում Եվրոպայի խորհրդի, ԵՄ Տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների կոնգրեսի առջև Հայաստանի ստանձնած պարտավորությունների իրականացման մակարդակը	%
Արտաքին պարտավորությունների կատարում		
Վարչատարածքային բարեփոխումներ	6. ՀՀ մեկ համայնքի (առանց Երևանի) բնակչության միջին թիվը	մարդ
	7. ՀՀ մեկ համայնքի վարչական տարածքի միջին չափը	կմ ²
Միջհամայնքային համագործակցություն	8. Միջհամայնքային համագործակցության կառույցներում ընդգրկված համայնքների տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	%
	9. Կամավոր հիմունքներով ձևավորված միջհամայնքային միավորումների կազմում ընդգրկված համայնքների միջին թիվը	համայնք
	10. Օրենքով ձևավորված միջհամայնքային միավորումների կազմում ընդգրկված համայնքների միջին թիվը	համայնք
Բնագավառ 2. Համայնքի սեփականություն, զարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ (Municipal property, Development programs & Finances)		
Համայնքի սեփականության գույք	11. ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ծախսերում	%
	12. ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ծախսերում	%

Համայնքի զարգացման ծրագրեր և բյուջե (պլանավորում և բյուջեապահովում)	-	
Համայնքի բյուջետային եկամուտներ	<p>13. ՀՀ համայնքների բյուջեների եկամուտների համընդամենի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքներին բյուջեի ընդհանուր եկամուտներում</p> <p>14. ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների եկամուտների հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ</p> <p>15. ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների եկամուտների հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ</p> <p>16. ՀՀ համայնքների (ներառյալ՝ Երևանի) բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով</p> <p>17. ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով</p> <p>18. ՀՀ համայնքների բյուջեների սեփական եկամուտների տեսակարար կշիռն ընդհանուր եկամուտների մեջ (համայնքների ֆինանսական անկախությունը կամ ինքնուրույնությունը)</p> <p>19. ՀՀ համայնքների բյուջեների փոխառվածությունների տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում</p> <p>20. ՀՀ համայնքների բյուջեների վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում</p> <p>21. ՀՀ համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքներին բյուջեի ընդհանուր ծախսերում</p> <p>22. Համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը երկրի ՀՆԱ-ում</p> <p>23. ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ծախսերի հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ</p> <p>24. ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների ծախսերի հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ</p> <p>25. ՀՀ համայնքների (ներառյալ՝ Երևանի) բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով</p> <p>26. ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով</p> <p>27. Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ընդհանուր ծախսերում</p> <p>28. Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների ընդհանուր ծախսերում</p>	<p>%</p> <p>ԱՄՆ դոլար</p> <p>%</p> <p>%</p> <p>%</p> <p>ԱՄՆ դոլար</p> <p>%</p> <p>%</p>
Փոխառու միջոցներ (պարտքի կառավարում)		
ՏԻՄ-երի լիազորությունների և ֆինանսների համապատասխանություն		

Բնագավառ 3. Տեղական ժողովրդավարություն (Local Democracy)		
Ընտրական գործընթացի ժողովրդավարացում	29. ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ այն համայնքների տեսակարար կշիռը, որտեղ համայնքի ավագանու ընտրություններն անց են կացվում համանամական ընտրակարգով	
	30. ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվում այն համայնքների բնակիչների ընդհանուր թվի տեսակարար կշիռը, որտեղ համայնքի ավագանու ընտրություններն անց են կացվում համանամական ընտրակարգով	%
	31. Տվյալ տարվա ընթացքում ուղղակի ընտրակարգով կայացած համայնքի ղեկավարի ընտրությունների ժամանակ 2-ից ավելի թեկնածուներ առաջարկած համայնքների տեսակարար կշիռն այդ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	
	32. Տվյալ տարվա ընթացքում կայացած ՏԻՄ-երի ընտրությունների ժամանակ բնակիչների մասնակցության միջին մակարդակը	
Հանրային մասնակցություն	33. Համայնքի բյուջեի նախագծի հանրային քննարկումներ/տումներ կազմակերպած և անցկացրած համայնքների տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	
	34. Պաշտոնական համացանցային կայք ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	%
	35. Համայնքի ղեկավարին կից գործող ԽՄ-ներ ձևավորած՝ առնվազն 5000 բնակիչ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	
Ֆինանսական հաշվետվողականություն	36. Համայնքի բյուջեի կատարման տարեկան հաշվետվության նախագծի հանրային քննարկումներ/տումներ կազմակերպած և անցկացրած՝ առնվազն 5000 բնակիչ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	%
	Բնագավառ 4. Համայնքի կառավարում (Municipal Management and Administration)	
Մարդկային ռեսուրսների կառավարում և կարողությունների զարգացում	37. Բարձրագույն կրթությամբ համայնքների ղեկավարների տեսակարար կշիռն՝ ընդհանուրի մեջ	%
	38. ՀԿՏՀ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռն՝ ընդհանուրի մեջ	
Համայնքային ծառայություն	39. Համայնքների (առանց Երևանի) աշխատակազմերում համայնքային ծառայության հաստատված պաշտոնների թվի տեսակարար կշիռը բնակչության ընդհանուր թվի մեջ	%
	40. Վերջին տարվա ընթացքում վերապատրաստված համայնքային ծառայողների տեսակարար կշիռը նրանց ընդհանուր թվի մեջ	
Միջազգային աջակցություն	-	

Քննազավար 5. Համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում (Delivery of municipal services)		
<p>Սոցիալական ուղղվածություն ունեցող ծառայություններ (կրթություն, մշակույթ, առողջապահություն, սպորտ, տրոցիակական պաշտպանություն և այլն)</p>	<p>41. Տախտարպրոցական կրթության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ</p>	<p>ՄՄՆ դրվար</p>
	<p>42. Տախտարպրոցական հաստատություններում ընդգրկված երեխաների տեսակարար կշիռը ՀՀ նախարարպրոցական տարիքի երեխաների ընդհանուր թվի մեջ</p>	
	<p>43. Համայնքների արտարկրոցական դաստիարակության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ</p>	
	<p>44. Համայնքների բյուջեներում Հանգիստ, մշակույթ և կրոն բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով</p>	
	<p>45. Համայնքի գլխավոր հատակագիծ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ</p>	
<p>Քաղաքաշինական-կոմունալ ծառայություններ (քաղաքաշինություն, մաքրում, արբահանություն, մաքրում, կանաչապատում, բարեկարգում, ներհամայնքային փողոցների և ճանապարհների պահպանում և շահագործում, ջրամատակարարում և ջրահեռացում, բնակելի և ոչ բնակելի տարածքների պահպանում, գերեզմանատների պահպանում և այլն)</p>	<p>46. Աղբահանության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ</p>	<p>ՄՄՆ դրվար</p>
	<p>47. ՏԻՄ-երի կողմից ջրամատակարարման ծառայություն տաացող բնակավայրերի տեսակարար կշիռը ՀՀ բնակավայրերի ընդհանուր թվի մեջ</p>	
	<p>48. Ներհամայնքային փողոցային լուսավորության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ</p>	
	<p>49. Համայնքների (ներառյալ երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով</p>	
	<p>50. Համայնքների (առանց երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով</p>	

<p>Տնտեսական ուղղվածություն ունեցող ծառայություններ (ներհա- մայնքային հասարակական տրա- նսպորտ, առևտուր, ոռոգում, գյու- ղատնտեսական, այդ թվում անա- սնաբուժական և բուժամանիտա- րիայի ծառայություններ և այլն)</p>	<p>51. Ներհամայնքային հասարակական տրանսպորտի ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ 52. Համայնքների բյուջեներում տնտեսական հարաբերությունների բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով</p>	<p>% ԱՄՆ դոլար</p>
<p>Համայնքային այլ ծառայություններ (քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցում, բնապահպանական ծառայություններ և այլն)</p>	<p>-</p>	
<p>ՏԻ 5 բնագավառ և 20 գործառույթ</p>	<p>52 ցուցիչ</p>	

Աղյուսակ 2. ՏԻՏԻ ցուցիչների համապատասխանության ստուգումը պատշաճ կառավարման 12 սկզբունքներին

Ցուցիչ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը	Վերադարձված զրոյի քանակը
1. Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ												
1.1. Բարեփոխումների իրավական և ծրագրային գնահատում												
1 ՏԻ բնագավառի օրենսդրության համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրությանը (սահմանադրական դրույթների իրավակիրատության աստիճանը ՀՀ օրենսդրությունում), %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
2 ՏԻ բնագավառի օրենսդրության համապատասխանությունը ՏԻ եվրոպական խորհրդային (ՏԻԵԽ-ի դրույթների իրավակիրատության աստիճանը ՀՀ օրենսդրությունում), %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

40	Վերջին տարվա ընթացքում վերապատրաստված համայնքային ծառայողների տեսակարար կշիռը նրանց ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.3. Միջազգային աջակցություն																					
5. Համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում																					
5.1. Սոցիալական ուղղվածություն ունեցող ծառայություններ (վրթություն, մշակույթ, առողջապահություն, սպորտ, սոցիալական պաշտպանություն և այլն)																					
41	Նախարարոցական կրթության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
42	Նախարարոցական հաստատություններում ընդգրկված երեխաների տեսակարար կշիռը ՀՀ նախարարոցական տարիքի երեխաների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
43	Համայնքների արտարարոցական դաստիարակության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
44	Համայնքների բյուջեներում Հանգիստ, մշակույթ և կրոն բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

5.2.	Քաղաքաշինական-կոմունալ ծառայություններ (քաղաքաշինություն, աղբահանություն, մաքրում, կանաչապատում, բարեկարգում, ներհամայնքային փողոցների և ճանապարհների պահպանում և շահագործում, ջրամատակարարում և ջրահեռացում, բնակելի և ոչ բնակելի տարածքների պահպանում, գերեզմանատների պահպանում և այլն)												
45	Համայնքի գլխավոր հատակագիծ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
46	Աղբահանության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
47	ՏԻՄ-երի կողմից ջրամատակարարման ծառայություն ստացող բնակավայրերի տեսակարար կշիռը ՀՀ բնակավայրերի ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
48	Ներհամայնքային փողոցային լուսավորության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
49	Համայնքների (Ներսիսյա Երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
50	Համայնքների (ստանց Երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

5.3. Տնտեսական ուղղվածություն ունեցող ծառայություններ (ներհամայնքային հասարակական տրանսպորտ, առևտուր, ոռոգում, գյուղատնտեսական, այդ թվում անանաբուծական և բուժասանիտարիայի ծառայություններ և այլն)												
51	Ներհամայնքային հասարակական տրանսպորտի ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
52	Համայնքների բյուջեներում տնտեսական հարաբերությունների բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
5.4. Համայնքային այլ ծառայություններ (քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցում, բնապահպանական ծառայություններ և այլն)												
	-											

Աղյուսակներ 3-7. ՏԻՏԻ ցուցիչների գնահատումն՝ ըստ ՏԻ բնագավառների և գործառույթների						
Աղյուսակ 3ա. Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ						
№	Ցուցիչի անվանումը	2015		2016		Ցուցիչի գնահատումը %
		ՑԱ*	ՑԳ*	ՑԱ	ՑԳ	
Բնագավառի անվանումը. 1. Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ						
Գործառույթի անվանումը. 1.1. Բարեփոխումների իրականացման գնահատում						
1	ՏԻ բնագավառի օրենսդրության համապատասխանությունը ՀՀ Սահմանադրությանը (սահմանադրական դրույթների իրավակիրառության աստիճանը ՀՀ օրենսդրությունում), %	10	Կատարյալ			100%
		9	Շատ լավ			85 - 100 %
		8	Լավ			70 - 85 %
		7	Բավականին լավ			60 - 70 %
		6	Ալելի շատ լավ, քան վատ			50 - 60 %
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	6	55%	40 - 50 %
		4	Ալելի շատ վատ, քան լավ			30 - 40 %
		3	Բավականին վատ			20 - 30 %
		2	Վատ			10 - 20 %
		1	Շատ վատ			0 - 10 %
0	Գոյություն չունի			0%		
<p>Հիմք է ընդունվել ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ գլխի մի շարք իրավակարգավորող դրույթների անհամապատասխանությունը օրենսդրական մակարդակում: Այդ դրույթներն են՝ 182-րդ հոդվածի 1-ին մասի վերջին պարբերությունը, 182-րդ հոդվածի 4-րդ մասը, 183-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերը, 185-րդ հոդվածի 3-րդ մասը, 189-րդ հոդվածը և 190-րդ հոդվածի 2-րդ նախադասությունը:</p>						
2	ՏԻ բնագավառի օրենսդրության համապատասխանությունը ՏԻ եկրոպական խարտիային (ՏԻԵԽ-ի դրույթների իրավակիրառության աստիճանը ՀՀ օրենսդրությունում), %	10	Կատարյալ			100%
		9	Շատ լավ			85 - 100 %
		8	Լավ			70 - 85 %
		7	Բավականին լավ	7	67%	60 - 70 %
		6	Ալելի շատ լավ, քան վատ			50 - 60 %
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ			40 - 50 %
<p>Հիմք է ընդունվել ՏԻ եկրոպական խարտիայի որոշ իրավակարգավորող դրույթների անհամապատասխանությունը կամ մասնակի համապատասխանությունը ազգային օրենսդրության մակարդակում: Այդ դրույթներն են՝ 9-</p>						

								րդ հորվածի 2-րդ, 4-րդ, 5-րդ և 6-րդ մասերը:	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30 - 40 %					
		3	Բավականին վատ	20 - 30 %					
		2	Վատ	10 - 20 %					
		1	Շատ վատ	0 - 10 %					
		0	Գոյություն չունի	0%					
3	<p>ՏԻ բնագավառում ՀՀ կառավարության հեռանկարային և միջնաժամկետ ծրագրերով նախատեսված պարտավորությունների կատարումը:</p> <p>Համաձայն նշված ծրագրերի իրականացման վերաբերյալ տեղեկատվության, կառավարությունը կատարել է այդ ծրագրերով նախատեսված գործողությունները որոշ բնագավառներում ամբողջությամբ, որոշ բնագավառներում մասնակիորեն:</p>	10	Կատարյալ	100%					
		9	Շատ լավ	85 - 100 %					
		8	Լավ	70 - 85 %					
		7	Բավականին լավ	60 - 70 %					
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50 - 60 %					
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40 - 50 %					
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30 - 40 %					
		3	Բավականին վատ	20 - 30 %					
		2	Վատ	10 - 20 %					
		1	Շատ վատ	0 - 10 %					
0	Գոյություն չունի	0%							
4	<p>ՏԻ բնագավառի պետական լիազոր մարմնի՝ ՀՀ ՏԿԳՆ տարեկան ծրագրերով նախատեսված ծրագրերի, միջոցառումների իրականացման մակարդակը, %</p>	10	Կատարյալ	100%					
		9	Շատ լավ	85 - 100 %					
		8	Լավ	70 - 85 %	77%	8	78%		
		7	Բավականին լավ	60 - 70 %					
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50 - 60 %					

						մարմնի կողմից սահմանված ժամանակացույցներին համապատասխան ՀՀ Կառավարության հաստատման են ներկայացվել նախատեսված բոլոր հայեցակարգերը, օրենսդրական նախագծերը և գաղափարները: Ուսումնական հաստատությունների նախագծերը: Սակայն իրավակիրառության սպահովման գործընթացում եղել բացթողմներ, կիրառվել են որոշ դեպքերում ամբողջությամբ, որոշ դեպքերում մասնակիորեն:
	5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40 - 50 %			
	4	Լավի շատ վատ, քան լավ	30 - 40 %			
	3	Բավականին վատ	20 - 30 %			
	2	Վատ	10 - 20 %			
	1	Շատ վատ	0 - 10 %			
	0	Գոյություն չունի	0%			
Գործառույթի անվանումը. 1.2. Միջազգային պարագլոբալությունների կադրում						
	10	Կատարյալ	100%			
	9	Շատ լավ	85 - 100 %			
	8	Լավ	70 - 85 %			
	7	Բավականին լավ	60 - 70 %			
	6	Լավի շատ լավ, քան վատ	50 - 60 %			
	5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40 - 50 %			
	4	Լավի շատ վատ, քան լավ	30 - 40 %			
	3	Բավականին վատ	20 - 30 %			
	2	Վատ	10 - 20 %			
	1	Շատ վատ	0 - 10 %			
	0	Գոյություն չունի	0%			
5				58%	6	67%
ՏԻ բնագավառում եվրոպայի խորհրդի, ԵԻՍ Տեղական և տարածաշրջանային իշխանությունների կրնգրեսի առջև Հայաստանի ստանձնած պարտավորությունների իրականացման մակարդակը, %						Հիմք է ընդունվել «Հայաստանում սեղական ժողովրդավարության մասին» № 351 հանձնարարականները, կատարման ընթացքը, նախատեսվող քայլերը (ճանապարհային քարտեզը): Չեն իրականացվել կամ մասնակի են իրականացվել նշված հանձնարարականի 6-րդ, 8-րդ և 9-րդ կետերը:

* Նշում. Այստեղ և հաջորդող այդուսականներում ՑԱ = ցուցի արժեքը, ՑԳ = ցուցի գնահատականը:

Աղյուսակ 3բ. Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ							
№	Ցուցչի անվանումը	2015		2016		Ցուցչի գնահատումը	Ցուցչի գնահատականի մեկնաբանությունը, հիմնավորումներ
		ՑԱ	ՑԳ	ՑԱ	ՑԳ		
Բնագավառի անվանումը. 1. Տեղական ինքնակառավարման բարեփոխումներ							
Գործառույթի անվանումը. 1.3. Վարչապարաօձային բարեփոխումներ							
6	<< մեկ համայնքի (արանց Երևանի) բնակչության միջին թիվը, մարդ	10	Կատարյալ			16001-ից 19000 մարդ	2016թ-ի հունվարի 1-ի դրությամբ << բնակչությունը, արանց Երևան քաղաքի 1924.9 հազ. մարդ է եղել, 2017թ-ի հունվարի 1-ի դրությամբ՝ 1910.3 հազ. մարդ: 2015թ-ին <<-ում եղել է 915 համայնք, 2016-ին՝ 896: <Նտևարար, արանց Երևանի, մեկ համայնքի բնակչության միջին թիվը 2015թ-ի համար՝ 1924.9 հազ. մարդ/914 = 2106 մարդ, 2016թ-ի համար՝ 1910.3 հազ. մարդ/895 = 2135 մարդ: Աղբյուրը՝ armstat.am:
		9	Շատ լավ			12001-ից 16000 մարդ / 19001 -ից 23000 մարդ	
		8	Լավ			8201-ից 12000 մարդ / 23001-ից 26000 մարդ	
		7	Բավականին լավ			5601-ից 8200 մարդ / 26001-ից 29000 մարդ	
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ			4201-ից 5600 մարդ / 29001-ից 35000 մարդ	
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	2106	4	3001-ից 4200 մարդ / 35001-ից 42000 մարդ	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ			2101-ից 3000 մարդ / 42001-ից 50000 մարդ	
		3	Բավականին վատ			1501-ից 2100 մարդ / 50001-ից ավելի մարդ	
		2	Վատ			1001-ից 1500 մարդ	
		0	Գոյություն չունի			1000-ից քիչ 0	
7	<< մեկ համայնքի վարչական տարածքի միջին չափը, կմ ²	10	Կատարյալ			270.01-ից 330 կմ ²	<< տարածքը, արանց Սևանա լճի, 28467 քառ. կմ է: 2015թ-ին <<-ում եղել է 915 համայնք, 2016-ին՝ 896: <Նտևարար, << մեկ համայնքի
		9	Շատ լավ	31.1	4	200.01-ից 270 կմ ² / 330.01-ից 400 կմ ²	
		8	Լավ			140.01-ից 200 կմ ² / 400.01-ից 510 կմ ²	

						վարչական տարածքի միջին չափը 2015թ-ի համար՝ 28467 քառ.կմ / 915 = 31.1 քառ.կմ 2016թ-ի համար՝ 28467 քառ.կմ / 896 = 31.8 քառ. կմ Աղբյուրը՝ armstat.am:
7	Բավականին լավ	90.01-ից 140 կմ ² / 510.01-ից 670 կմ ²				
6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	60.01-ից 90 կմ ² / 670.01-ից 880 կմ ²				
5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40.01-ից 60կմ ² / 880.01-ից 1150 կմ ²				
4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	20.01-ից 40 կմ ² / 1150.01-ից 1500 կմ ²				
3	Բավականին վատ	10.01-ից 20 կմ ² / 1500.01 կմ ² -ից մեծ				
2	Վատ	3.01-ից 10 կմ ²				
1	Շատ վատ	3 կմ ² ից փոքր				
0	Գոյություն չունի	0				

Գործառույթի անվանումը. 1.4. Միջհամայնքային համագործակցություն								
8	Միջհամայնքային համագործակցության կատուցներում ընդգրկված համայնքների տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	46.7%	5	40.1	5			
		10	Կատարյալ	Բարձր է 90%-ից				2015թ-ին միջհամայնքային համագործակցության կատուցներում ընդգրկված են եղել 427 համայնք, իսկ 2016թ-ին՝ 318 համայնք: 2015թ-ին ՀՀ-ում եղել է 915 համայնք, 2016-ին՝ 793*: Հետևաբար, ՄՀԿ-ներում ընդգրկված համայնքների տեսակարար կշիռը կլինի՝ 2015թ-ի համար՝ 427 / 915 * 100% = 46.7%: 2016թ-ի համար՝ 318 / 793 * 100% = 40.1%: Աղբյուրը՝ ՀՀ ՏԿԶՆ * ՀՀ ՏԿԶՆ, տրամադրված տվյալներում
		9	Շատ լավ	80-ից 90%				
		8	Լավ	70-ից 80%				
		7	Բավականին լավ	60-ից 70%				
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50-ից 60%				
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40-ից 50%				
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30-ից 40%				
		3	Բավականին վատ	20-ից 30%				
		2	Վատ	10-ից 20%				

2016թ-ին համայնքների թիվը ներկայացված է 793 համայնքի հաշվով:		0-ից 10%			
1	Շատ վատ	0%			
0	Գոյություն չունի				
9	Կամավոր հիմունքներով ձևավորված միջհամայնքային միավորումների կազմում ընդգրկված համայնքների միջին թիվը, համայնք	10	Կատարյալ	18-ից ավելի համայնք	Տուցի գնահատման չափանիշների ընտրությունը սեփական կախված է վարչատարածքային բարեփոխումներից: Վերջինիս ավարտից հետո հստակորեն կձևակերպվի գնահատման չափանիշների ամբողջական թահի որ 2015 և 2016 թվականներին միջհամայնքային միավորումների մասին օրենք չի ընդունվել, հետևաբար այդ տարիներին միջհամայնքային միավորումներ չեն ձևավորվել:
		9	Շատ լավ	17-ից 18 համայնք	
		8	Լավ	15-ից 16 համայնք	
		7	Բավականին լավ	13-ից 14 համայնք	
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	11-ից 12 համայնք	
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	9-ից 10 համայնք	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	7-ից 8 համայնք	
		3	Բավականին վատ	5-ից 6 համայնք	
		2	Վատ	3-ից 4 համայնք	
		1	Շատ վատ	2 համայնք	
0	Գոյություն չունի	0-ից 1 համայնք			
10	Օրենքով ձևավորված միջհամայնքային միավորումների կազմում ընդգրկված համայնքների միջին թիվը	10	Կատարյալ	18-ից ավելի համայնք	Տուցի գնահատման չափանիշների ընտրությունը սեփական կախված է վարչատարածքային բարեփոխումներից: Վերջինիս ավարտից հետո հստակորեն կձևակերպվի գնահատման չափանիշների ամբողջական թահի որ 2015 և 2016 թվականներին միջհամայնքային միավորումների մասին օրենք չի ընդունվել, հետևաբար
		9	Շատ լավ	17-ից 18 համայնք	
		8	Լավ	15-ից 16 համայնք	
		7	Բավականին լավ	13-ից 14 համայնք	
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	11-ից 12 համայնք	
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	9-ից 10 համայնք	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	7-ից 8 համայնք	

	3	Բավականին վատ	5-ից 6 համայնք	այդ տարիներին միջհամայնքային միավորումներ չեն ձևավորվել:
	2	Վատ	3-ից 4 համայնք	
	1	Շատ վատ	2 համայնք	
	0	Գոյություն չունի	0-ից 1 համայնք	

Աղյուսակ 4ա. Համայնքի սեփականություն, զարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ							
№	Ցուցչի անվանումը	2015		2016		Ցուցչի գնահատականի մեկնաբանությունը, հիմնավորումներ	
		ՑՍ	ՑԳ	ՑՍ	ՑԳ		
Բնագավառի անվանումը. 2. Համայնքի սեփականություն, զարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ							
Գործառույթի անվանումը. 2. 1. Համայնքի սեփականության գույք							
11	ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ծախսերում, %	10				> 45.0 %	
		9				40.1 - 45.0 %	
		8				35.1 - 40.0 %	
		7				30.1 - 35.0 %	
		6				25.1 - 30.0 %	
		5	12.2%	3	9.6%	2	20.1 - 25.0 %
		4					15.1 - 20.0 %
		3					10.1 - 15.0 %
		2					5.1 - 10.0 %
		1					0.1 - 5.0 %
		0					0%

10) Կատարյալ
 9) Շատ լավ
 8) Լավ
 7) Բավականին լավ
 6) Ավելի շատ լավ, քան վատ
 5) Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ
 4) Ավելի շատ վատ, քան լավ
 3) Բավականին վատ
 2) Վատ
 1) Շատ վատ
 0) Գոյություն չունի

		ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների ոչ		14.9	3	13.6	3	> 45.0 %	Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ.
								40.1 - 45.0 %	

Ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր ծախսերում, %	8	Լավ	35.1 - 40.0 %	բյուջեների ամփոփ տվյալներ, www.minfin.am , www.yerevan.am : Հաշվարկված մեկնաբանությունը՝ $Q=U / P \times 100\%$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ U=8,213,886.4 հազ. դրամ, P=54,961,203.9 հազ. դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ U=7,446,685.5 հազ. դրամ, P=54,685,949.5 հազ. դրամ:
	7	Բավականին լավ	30.1 - 35.0 %	
	6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	25.1 - 30.0 %	
	5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	20.1 - 25.0 %	
	4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	15.1 - 20.0 %	
	3	Բավականին վատ	10.1 - 15.0 %	
	2	Վատ	5.1 - 10.0 %	
	1	Շատ վատ	0.1 - 5.0 %	
0	Գոյություն չունի	0%		

Գործառույթի անվանումը. 2.2. Համայնքի զարգացման ծրագիր և բյուջե (բյուջեդավարում և պլանավորում)

Գործառույթի անվանումը. 2.3. Համայնքի բյուջեդային եկամուտներ

ՀՀ համայնքների բյուջեների եկամուտների հանրագումարի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքված բյուջեի ընդհանուր եկամուտներում, %	10	Կատարյալ	> 25.0 %	Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ամփոփ տվյալներ, www.minfin.am : ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցի արժեքների միջինը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ 24.8%, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu : Հաշվարկված մեկնաբանությունը՝ $Q=U / P \times 100\%$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ U=128.2 մլրդ.դրամ, P=1,201.7 մլրդ.դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ U=128.6 մլրդ.դրամ, P=1,205.8 մլրդ.դրամ:
	9	Շատ լավ	22.6 - 25.0 %	
	8	Լավ	20.1 - 22.5 %	
	7	Բավականին լավ	17.6 - 20.0 %	
	6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	15.1 - 17.5 %	
	5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	12.6 - 15.0 %	
	4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	10.1 - 12.5 %	
	3	Բավականին վատ	7.6 - 10.0 %	
	2	Վատ	5.1 - 7.5 %	
	1	Շատ վատ	0.1 - 5.0 %	
0	Գոյություն չունի	0%		

14	<p>ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների եկամուտների հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ, %</p>	105.6	10	99.6	9	10	Կատարյալ	> 100.0 %	<p>Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ամփոփ տվյալներ, www.minfin.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝</p> <p>Գ=Ա / Բ x 100%, որտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=128,225,234.4 հազ. դրամ, Բ=121,448,844.5 հազ.դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=128,623,629.6 հազ.դրամ, Բ=129,110,594.0 հազ.դրամ:</p>
							9	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	85.1 - 88.0 %
							4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	82.1 - 85.0 %
							3	Բավականին վատ	79.1 - 82.0 %
							2	Վատ	76.1 - 79.0 %
							1	Շատ վատ	< 76.0 %
							0	Գոյություն չունի	0%
15	<p>ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների եկամուտների հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ, %</p>	104.2	10	100.8	10	10	Կատարյալ	> 100.0 %	<p>Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ամփոփ տվյալներ, www.minfin.am, www.yerevan.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝</p> <p>Գ=Ա / Բ x 100%, որտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=51,663,614.2 հազ. դրամ, Բ=49,578,006.2 հազ.դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=51,292,521.4 հազ.դրամ, Բ=50,891,063.5 հազ.դրամ:</p>
							9	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	85.1 - 88.0 %
							4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	82.1 - 85.0 %
							3	Բավականին վատ	79.1 - 82.0 %
							2	Վատ	76.1 - 79.0 %
							1	Շատ վատ	< 76.0 %
							0	Գոյություն չունի	0%
16	<p>ՀՀ համայնքների (ներառյալ՝ Երևանի) բյուջեների</p>	89.4	2	89.6	2	10	Կատարյալ	> \$ 400	Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ.
							9	Շատ լավ	\$361 - \$400

փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար	8	Լավ	\$316 - \$360	<p>Բյուջեների անփոփ տվյալներ, www.minfin.am, www.armstat.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցչի արժեքը 2015թ. տվյալներով կազմել է մոտ \$ 3528: <<-ի և ԵՄ երկրների ՀՆԱ-ների համադրելիության ինդեքսը կազմում է մոտ 11.25 %: Հաշվարկ՝ $\\$3528 * 11.25\% / 100\% = \\$397$, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q=A / P / R$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ $A=128.2$ մլրդ.դրամ, $P=3,001.4$ հազ.մարդ, $R=478$ դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ $A=128.6$ մլրդ.դրամ, $P=2,986.1$ հազ.մարդ, $R=481$ դրամ:</p>
	7	Բավականին լավ	\$271 - \$315	
	6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	\$226 - \$270	
	5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	\$181 - \$225	
	4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	\$136 - \$180	
	3	Բավականին վատ	\$91 - \$135	
	2	Վատ	\$46 - \$90	
	1	Շատ վատ	\$01 - \$45	
	0	Գոյություն չունի	\$0	
	<p>17 << համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար</p>	10	Կատարյալ	
9		Շատ լավ	\$361 - \$400	
8		Լավ	\$316 - \$360	
7		Բավականին լավ	\$271 - \$315	
6		Ավելի շատ լավ, քան վատ	\$226 - \$270	
5		Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	\$181 - \$225	
4		Ավելի շատ վատ, քան լավ	\$136 - \$180	
3		Բավականին վատ	\$91 - \$135	
2		Վատ	\$46 - \$90	
1		Շատ վատ	\$01 - \$45	

									0	Գոյություն չունի	\$0		Գ=Ա / Բ / Դ, դրտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=51.7 մլրդ. դրամ, Բ=1,929.4 հազ. մարդ, Դ=478 դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=51.3 մլրդ. դրամ, Բ=1,910.3 հազ. մարդ, Դ=481 դրամ:	
18	<< հասայնքների բյուջեների սեփական եկամտների տեսակարար կշիռն ընդհանուր եկամտների մեջ (հասայնքների ֆինանսական անկախությունը կամ ինքնուրույնությունը), %												Տեղեկատվության աղբյուրը՝ հասայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ամփոփ տվյալներ, www.minfin.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Գ=Ա / Բ x 100%, դրտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=33,963.1 մլն. դրամ, Բ=128,225.2 մլն. դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=34,627.0 մլն. դրամ, Բ=128,623.6 մլն. դրամ:	
		10	Կատարյալ	90.1 - 100.0 %										
		9	Շատ լավ	80.1 - 90.0 %										
		8	Լավ	70.1 - 80.0 %										
		7	Բավականին լավ	60.1 - 70.0 %										
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50.1 - 60.0 %										
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40.1 - 50.0 %										
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30.1 - 40.0 %										
		3	Բավականին վատ	20.1 - 30.0 %										
		2	Վատ	10.1 - 20.0 %										
1	Շատ վատ	0.1 - 10.0 %												
0	Գոյություն չունի	0%												
Գործառայթի անվանումը. 2.4. Փոխառու միջոցներ (Պարտքի կառավարում)														
19	<< հասայնքների բյուջեների փոխառությունների տեսակարար կշիռն ընդհանուր մտաբերում, %												Տեղեկատվության աղբյուրը՝ հասայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ամփոփ տվյալներ, www.minfin.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցի աղբյուրների միջինը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ 5.1 %, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu:	
		10	Կատարյալ	5.1 - 6.0 %										
		9	Շատ լավ	4.1 - 5.0 %										
		8	Լավ	3.6 - 4.0 %										
		7	Բավականին լավ	3.1 - 3.5 %	0.0	0	0.0	0						
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	2.6 - 3.0 %										
5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	2.1 - 2.5 %												

					<p>4 Ավերի շատ վատ, քան լավ</p> <p>3 Բավականին վատ</p> <p>2 Վատ</p> <p>1 Շատ վատ</p> <p>0 Գոյություն չունի</p>	<p>1.6 - 2.0 %</p> <p>1.1 - 1.5 %</p> <p>0.6 - 1.0 %</p> <p>0.1 - 0.5 %</p> <p>0%</p>	<p>Հաշվարկված մեկնաբանությունը՝ $Q = U / P \times 100\%$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ $U = 0.0$ մլն. դրամ, $P = 129,240.2$ մլն. դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ $U = 0.0$ մլն. դրամ, $P = 130,161.0$ մլն. դրամ:</p>
20	<p>ՀՀ համայնքների բյուջեների վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում, %</p>				<p>10 Կատարյալ</p> <p>9 Շատ լավ</p> <p>8 Լավ</p> <p>7 Բավականին լավ</p> <p>6 Ավերի շատ լավ, քան վատ</p> <p>5 Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ</p> <p>4 Ավերի շատ վատ, քան</p> <p>3 Բավականին վատ</p> <p>2 Վատ</p> <p>1 Շատ վատ</p> <p>0 Գոյություն չունի</p>	<p>24.1 - 27.0 %</p> <p>21.1 - 24.0 %</p> <p>18.1 - 21.0 %</p> <p>15.1 - 18.0 %</p> <p>12.1 - 15.0 %</p> <p>9.1 - 12.0 %</p> <p>6.1 - 9.0 %</p> <p>4.1 - 6.0 %</p> <p>2.1 - 4.0 %</p> <p>0.1 - 2.0 %</p> <p>0%</p>	<p>Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ակտի տվյալներ, www.minfin.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցի արժեքների միջինը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ 26.5 %, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu: Հաշվարկված մեկնաբանությունը՝ $Q = U / P \times 100\%$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ $U = 0.0$ մլն. դրամ, $P = 129,240.2$ մլն. դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ $U = 0.0$ մլն. դրամ, $P = 130,161.0$ մլն. դրամ:</p>

Աղյուսակ 4բ. Համայնքի սեփականություն, գարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ								
№	Ցուցչի անվանումը	2015		2016		Ցուցչի գնահատականի մեկնաբանությունը, հիմնավորումներ		
		ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ			
Բնագավառի անվանումը. 2. Համայնքի սեփականություն, գարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ								
Գործառույթի անվանումը. 2.5. ՏԻՄ-երի լիազորությունների համապատասխանություն								
21	ՀՀ համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքված բյուջեի ընդհանուր ծախսերում, %	10	Կատարյալ			> 25.0 %	Տեղեկատվության արքյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների անհուի տվյալներ, www.minfin.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցչի արժեքների միջինը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ 24.4 %), http://appsso.eurostat.ec.europa.eu: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q=U / P \times 100\%$,	
		9	Շատ լավ			22.6 - 25.0 %	դրսեր 2015թ-ի համար՝ U=129.2 մլրդ.դրամ, P=1,444.0 մլրդ.դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ U=130.2 մլրդ.դրամ, P=1,485.3 մլրդ.դրամ:	
		8	Լավ			20.1 - 22.5 %		
		7	Բավականին լավ			17.6 - 20.0 %		
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ			15.1 - 17.5 %		
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	8.9%	3	8.8%	12.6 - 15.0 %	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ				10.1 - 12.5 %	
		3	Բավականին վատ				7.6 - 10.0 %	
		2	Վատ				5.1 - 7.5 %	
		1	Շատ վատ				0.1 - 5.0 %	
0	Գոյություն չունի				0%			
22	Համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը երկրի ՀՆԱ-ում, %	10	Կատարյալ			> 11.0 %	Տեղեկատվության արքյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների անհուի տվյալներ, www.minfin.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցչի արժեքների միջինը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ 11.1 %), http://appsso.eurostat.ec.europa.eu: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q=U / P \times 100\%$,	
		9	Շատ լավ			9.76 - 11.0 %		
		8	Լավ			8.51 - 9.75 %		
		7	Բավականին լավ			7.26 - 8.5 %		
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	2.57%	3	2.56%	6.01 - 7.25 %	
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ				4.76 - 6.0 %	
4	Ավելի շատ վատ, քան լավ				3.51 - 4.75 %			

							<p>2.26 - 3.5 %</p> <p>1.01 - 2.25 %</p> <p>0.01 - 1.0 %</p> <p>0%</p>	<p>հոտեր 2015թ-ի համար՝ Ա=129.2 մլրդ. դրամ, Բ=5,032.1 մլրդ. դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=130.2 մլրդ. դրամ, Բ=5,079.9 մլրդ. դրամ:</p>	
23	<p>ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ծախսերի հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ, %</p>	10	Կատարյալ				> 100.0 %	Տեղեկատվության արդյուրդ՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների անկրի տվյալներ, www.minfo.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝	
		9	Շատ լավ					97.1 - 100.0 %	Գ=Ա / Բ x 100%,
		8	Լավ					94.1 - 97.0 %	հոտեր 2015թ-ի համար՝
		7	Բավականին լավ					91.1 - 94.0 %	Ա=129,240,154.3 հազ. դրամ,
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ					88.1 - 91.0 %	Բ=127,791,152.2 հազ.դրամ, իսկ
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	10	96.7%	101.1%		85.1 - 88.0 %	2016թ-ի համար՝ Ա=130,160,976.1
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ					82.1 - 85.0 %	հազ.դրամ, Բ=134,565,936.9
		3	Բավականին վատ					79.1 - 82.0 %	հազ.դրամ:
		2	Վատ					76.1 - 79.0 %	
		1	Շատ վատ					<= 76.0 %	
		0	Գոյություն չունի					0%	
24	<p>ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների ծախսերի հանրագումարի փաստացի կատարումը հաստատված պլանի նկատմամբ, %</p>	10	Կատարյալ				> 100.0 %	Տեղեկատվության արդյուրդ՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների անկրի տվյալներ, www.minfo.am, www.yerevan.am:	
		9	Շատ լավ				97.1 - 100.0 %	Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝	
		8	Լավ				94.1 - 97.0 %	Գ=Ա / Բ x 100%,	
		7	Բավականին լավ				91.1 - 94.0 %	հոտեր 2015թ-ի համար՝	
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ				88.1 - 91.0 %	Ա=52,161,716.8 հազ. դրամ,	
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	7	92.0%	93.7%		85.1 - 88.0 %	Բ=55,670,313.9 հազ.դրամ, իսկ
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ					82.1 - 85.0 %	2016թ-ի համար՝ Ա=51,679,860.1
		3	Բավականին վատ					79.1 - 82.0 %	հազ.դրամ, Բ=56,196,406.4
		2	Վատ					76.1 - 79.0 %	հազ.դրամ:
		1	Շատ վատ					<= 76.0 %	

								1 Շատ վատ	<= 76.0 %
								0 Գոյություն չունի	0%
25	ՀՀ համայնքների (ներառյալ՝ Երևանի) բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար							10 Կատարյալ	> \$ 400.0
								9 Շատ լավ	\$360.1 - \$400.0
								8 Լավ	\$315.1 - \$360.0
								7 Բավականին լավ	\$270.1 - \$315.0
								6 Ավելի շատ լավ, քան վատ	\$225.1 - \$270.0
								5 Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	\$180.1 - \$225.0
			90.1	3	90.6	3		4 Ավելի շատ վատ, քան լավ	\$135.1 - \$180.0
								3 Բավականին վատ	\$90.1 - \$135.0
								2 Վատ	\$45.1 - \$90.0
								1 Շատ վատ	\$0.1 - \$45.0
						0 Գոյություն չունի	\$0		
Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների անկուի տվյալներ, www.minfin.am, www.armstat.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցի արժեքը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ \$ 3506: ՀՀ-ի և ԵՄ երկրների ՀՆԱ-ների համարդիմության ինդեքսը կազմում է մոտ 11.25 %: Հաշվարկ՝ \$3506 * 11.25% / 100% = \$395, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Գ=Ա / Բ / Դ, որտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=129.2 մլրդ.դրամ, Բ=3,001.4 հազ.մարդ, Դ=478 դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=130.2 մլրդ.դրամ, Բ=2,986.1 հազ.մարդ, Դ=481 դրամ:									
26	ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար							10 Կատարյալ	> \$ 400.0
								9 Շատ լավ	\$360.1 - \$400.0
								8 Լավ	\$315.1 - \$360.0
								7 Բավականին լավ	\$270.1 - \$315.0
			56.6	2	55.8	2		6 Ավելի շատ լավ, քան վատ	\$225.1 - \$270.0
								5 Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	\$180.1 - \$225.0
						4 Ավելի շատ վատ, քան լավ	\$135.1 - \$180.0		
Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների անկուի տվյալներ, www.minfin.am, www.armstat.am: ԵՄ անդամ երկրների նույն ցուցի արժեքը 2015թ. տվյալներով կազմում է մոտ \$ 3506: ՀՀ-ի և ԵՄ երկրների ՀՆԱ-ների համարդիմության ինդեքսը կազմում է մոտ 11.25 %: Հաշվարկ՝ \$3506 * 11.25% / 100% =									

									3 Բավականին վատ 2 Կատ 1 Շատ վատ 0 Գոյություն չունի	\$90.1 - \$135.0 \$45.1 - \$90.0 \$0.1 - \$45.0 \$0	\$395, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu : Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Q=Ա / P / Ղ, դրտել 2015թ-ի համար՝ Ա=52.2 վրդ.դրամ, P=3,001.4 հազ.մարդ, Ղ=478 դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=51.7 մլրդ.դրամ, P=2,986.1 հազ.մարդ, Ղ=481 դրամ:
27	Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերի ստեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ընդհանուր ծախսերում, %	22.7%	6	22.4%	6				10 Կատարյալ 9 Շատ լավ 8 Լավ 7 Բավականին լավ 6 Ավելի շատ լավ քան վատ 5 Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ 4 Ավելի շատ վատ, քան լավ 3 Բավականին վատ 2 Կատ 1 Շատ վատ 0 Գոյություն չունի	<= 5.0 % 5.1 - 10.0 % 10.1 - 15.0 % 15.1 - 20.0 % 20.1 - 25.0 % 25.1 - 30.0 % 30.1 - 35.0 % 35.1 - 40.0 % 40.1 - 45.0 % > 45.0 % 100.0%	Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ակտի տվյալներ, www.minfin.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Q=Ա / P x 100%, դրտել 2015թ-ի համար՝ Ա=29,281.0 մլն. դրամ, P=129,240.2 մլն.դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=29,148.1 մլն.դրամ, P=130,161.0 մլն. դրամ:
28	Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերի ստեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների (առանց	41.6%	2	41.6%	2				10 Կատարյալ 9 Շատ լավ 8 Լավ 7 Բավականին լավ	<= 5.0 % 5.1 - 10.0 % 10.1 - 15.0 % 15.1 - 20.0 %	Տեղեկատվության աղբյուրը՝ համայնքների 2015-2016թթ. բյուջեների ակտի տվյալներ, www.minfin.am: Հաշվարկման

	Երևանի բյուջեների ընդհանուր ծախսերում, %				մեկնաբանությունը՝ $Q=A / P \times 100\%$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=21,706.3 մլն. դրամ, P=52,161.7 մլն.դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=21,524.3 մլն.դրամ, P=51,679.9 մլն.դրամ:
6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	20.1 - 25.0 %			
5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	25.1 - 30.0 %			
4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30.1 - 35.0 %			
3	Բավականին վատ	35.1 - 40.0 %			
2	վատ	40.1 - 45.0 %			
1	Շատ վատ	> 45.0 %			
0	Գոյություն չունի	100.0%			

Աղյուսակ 5. Տեղական ժողովրդավարություն							
№	Ցուցչի անվանումը	2015		2016		Ցուցչի գնահատականի մեկնաբանությունը, հիմնավորումներ	
		ՑԱ	ՑԳ	ՑԱ	ՑԳ		
Բնագավառի անվանումը. 3. Տեղական ժողովրդավարություն							
Գործառույթի անվանումը. 3.1. Ընտրական գործընթացի ժողովրդավարացում							
29	<p>ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ այն համայնքների տեսակարար կշիռը, որտեղ համայնքի ավագանու ընտրություններն անց են կացվում համամասնական ընտրակարգով, %</p>	10	Կատարյալ		100%	<p>Աղբյուրները՝ «ՀՀ վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենք, ՀՀ Ընտրական օրենսգիրք, «Տեղական ինքնավարության մասին» ՀՀ օրենք: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q = \frac{A}{P} \times 100$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=1 (Երևան), P=915, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=3 (Երևան, Գյումրի, Վանաձոր), P=896:</p>	
		9	Շատ լավ		85.1 - 99.9 %		
		8	Լավ		70.1 - 85.0 %		
		7	Բավականին լավ		60.1 - 70.0 %		
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ		50.1 - 60.0 %		
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	0.11%	1		40.1 - 50.0 %
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ				30.1 - 40.0 %
		3	Բավականին վատ				20.1 - 30.0 %
		2	Վատ				10.1 - 20.0 %
		1	Շատ վատ				0.1 - 10.0 %
0	Գոյություն չունի			0%			
30	<p>ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվում այն համայնքների բնակիչների ընդհանուր թվի տեսակարար կշիռը, որտեղ համայնքի ավագանու ընտրություններն անց են կացվում համամասնական ընտրակարգով, %</p>	10	Կատարյալ		100%	<p>Աղբյուրները՝ ՀՀ Ընտրական օրենսգիրք, «Տեղական ինքնավարության մասին» ՀՀ օրենք, www.armstat.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q = \frac{A}{P} \times 100$, որտեղ հաշվարկի արդյունքում ստացվել է 2015թ-ի համար՝ Ա=1073.7, P=2998.6, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=1272.5, P=2986.1:</p>	
		9	Շատ լավ		85.1 - 99.9 %		
		8	Լավ		70.1 - 85.0 %		
		7	Բավականին լավ		60.1 - 70.0 %		
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	35.8%	4		50.1 - 60.0 %
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ				40.1 - 50.0 %
4	Ավելի շատ վատ, քան լավ			30.1 - 40.0 %			

								3	Բավականին վատ	20.1 - 30.0 %
								2	Վատ	10.1 - 20.0 %
								1	Շատ վատ	0.1 - 10.0 %
								0	Գոյություն չունի	0%
								10	Կատարյալ	100%
								9	Շատ լավ	85.1 - 99.9 %
								8	Լավ	70.1 - 85.0 %
								7	Բավականին լավ	60.1 - 70.0 %
								6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50.1 - 60.0 %
								5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40.1 - 50.0 %
								4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30.1 - 40.0 %
								3	Բավականին վատ	20.1 - 30.0 %
								2	Վատ	10.1 - 20.0 %
								1	Շատ վատ	0.1 - 10.0 %
								0	Գոյություն չունի	0 %
31	Sպյալ տարվա ընթացքում ուղրակի ընտրակարգով կայացած համայնքի ղեկավարի ընտրությունների ժամանակ 2-ից ավելի թեկնածուներ առաջարկած համայնքների տեսակարար կշիռն այդ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %			6	50.5%		6	50.1%		6
								10	Կատարյալ	> 90.0 %
								9	Շատ լավ	80.1 - 90.0 %
								8	Լավ	70.1 - 80.0 %
								7	Բավականին լավ	60.1 - 70.0 %
								6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50.1 - 60.0 %
								5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40.1 - 50.0 %
								4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30.1 - 40.0 %
								3	Բավականին վատ	20.1 - 30.0 %
								2	Վատ	10.1 - 20.0 %
32	Sպյալ տարվա ընթացքում կայացած ՏԻՄ-երի ընտրությունների ժամանակ բնակիչների մասնակցության միջին նակարակում, %			6	51.4%		6	57.5%		6
								10	Կատարյալ	> 90.0 %
								9	Շատ լավ	80.1 - 90.0 %
								8	Լավ	70.1 - 80.0 %
								7	Բավականին լավ	60.1 - 70.0 %
								6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	50.1 - 60.0 %
								5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	40.1 - 50.0 %
								4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	30.1 - 40.0 %
								3	Բավականին վատ	20.1 - 30.0 %
								2	Վատ	10.1 - 20.0 %

Աղբյուրները՝ www.elections.am
 Հաշվարկման մեկնարարությունը՝
 $Q = U / P \times 100$,
 որտեղ՝ հաշվարկի արդյունքում ստացվել է 2015թ-ի համար՝ U=49, P=97, իսկ 2016թ-ի համար՝ U=291, P=572:

Աղբյուրները՝ www.elections.am:
 Հաշվարկման մեկնարարությունը՝
 $Q = (U+F) / 2$,
 որտեղ՝ U--ն համայնքի ղեկավարի ընտրությունների ժամանակ բնակիչների մասնակցության միջին մակարդակն է,
 F--ն՝ ավագանու ընտրությունների ժամանակ բնակիչների մասնակցության միջին մակարդակը հաշվարկելու համար

								1	Շատ վատ	0.1 - 10.0 %	ատանձին համայնքներում մասնակցության տոկոսները գումարով են, ստացված հանրագումարը բաժանվել է այն համայնքների թվի վրա, որտեղ կայացել են համայնքի ղեկավարի կամ ավագանու ընտրություններ: Հաշվարկի արդյունքում ստացվել է 2015թ-ի համար՝ U=58.67%, P=44.07%, իսկ 2016թ-ի համար՝ U=59.29%, P=55.75%:	
								0	Գոյություն չունի	0%		
Գործառույթի անվանումը. 3.2. Հանրային մասնակցություն												
33	Առնվազն 5000 բնակիչ ունեցող համայնքների կազմում համայնքի բյուջեի նախագծի հանրային քննարկումներ/տումներ կազմակերպած և անց կացրած համայնքների տեսակարար կշիռը, %								10	Կատարյալ	100%	Աղբյուրները՝ համայնքային հարցումներ, www.armstat.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Գ=U / P x 100, որտեղ՝ 2015թ-ի համար՝ U=49, P=72, իսկ 2016թ-ի համար՝ U=54, P=82:
									9	Շատ լավ	90.1 - 99.9 %	
									8	Լավ	80.1 - 90.0 %	
									7	Բավականին լավ	70.1 - 80.0 %	
									6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	60.1 - 70.0 %	
				68.1%	6	65.9%			5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	50.1 - 60.0 %	
									4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	40.1 - 50.0 %	
									3	Բավականին վատ	30.1 - 40.0 %	
									2	Վատ	15.1 - 30.0 %	
									1	Շատ վատ	0.1 - 15.0 %	
							0	Գոյություն չունի	0%			
Գործառույթի անվանումը. 3.3. Պաշտոնական համացանցային կայք ունեցող համայնքների տեսակարար												
34	Պաշտոնական համացանցային կայք ունեցող համայնքների տեսակարար								10	Կատարյալ	100%	Աղբյուրները՝ «ՀՀ վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենք. ՀՀ ՏԿԸՆ գործունեության տարեկան
									9	Շատ լավ	90.1 - 99.9 %	
		29.5%	2	22.7%				8	Լավ	80.1 - 90.0 %		
								7	Բավականին լավ	70.1 - 80.0 %		

կշիռը ՀՀ համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %	60.1 - 70.0 %	6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	60.1 - 70.0 %	հաշվետվություններ: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Գ=Ա / Բ x 100, որտեղ՝ 2015թ-ի համար՝ Ա=270, Բ=915, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=203, Բ=896:				
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ			50.1 - 60.0 %			
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ			40.1 - 50.0 %			
		3	Բավականին վատ			30.1 - 40.0 %			
		2	Վատ			15.1 - 30.0 %			
		1	Շատ վատ			0.1 - 15.0 %			
		0	Գոյություն չունի			0%			
		<hr/>							
		Առնվազն 5000 բնակիչ ունեցող համայնքների կազմում համայնքի ղեկավարին կից գործող ԽԱԼ-ներ ձևավորած համայնքների տեսակարար կշիռը, %	51.4% 5 57.3% 5			10	Կատարյալ	100%	Աղբյուրները՝ համայնքային հարցումներ, www.armstat.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Գ=Ա / Բ x 100, որտեղ՝ 2015թ-ի համար՝ Ա=37, Բ=72, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=47, Բ=82:
						9	Շատ լավ	90.1 - 99.9 %	
8	Լավ			80.1 - 90.0 %					
7	Բավականին լավ			70.1 - 80.0 %					
6	Ավելի շատ լավ, քան վատ			60.1 - 70.0 %					
5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ			50.1 - 60.0 %					
4	Ավելի շատ վատ, քան լավ			40.1 - 50.0 %					
3	Բավականին վատ			30.1 - 40.0 %					
2	Վատ			15.1 - 30.0 %					
1	Շատ վատ			0.1 - 15.0 %					
0	Գոյություն չունի	0%							
<hr/>									
Գործառույթի անվանումը. 3.3. Ֆինանսական հաշվետվողականություն									
36	8.3% 1 9.8% 1	10	Կատարյալ	100%	Աղբյուրները՝ համայնքային հարցումներ, www.armstat.am: Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ Գ=Ա / Բ x 100, որտեղ՝ 2015թ-ի համար՝ Ա=6, Բ=72, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=8, Բ=82:				
		9	Շատ լավ	90.1 - 99.9 %					
		8	Լավ	80.1 - 90.0 %					
		7	Բավականին լավ	70.1 - 80.0 %					
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	60.1 - 70.0 %					
		5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	50.1 - 60.0 %					

կազմակերպած և անցկացրած համայնքների տեսակարար կշիռը, %	5	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	50.1 - 60.0 %
	4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	40.1 - 50.0 %
	3	Բավականին վատ	30.1 - 40.0 %
	2	Վատ	15.1 - 30.0 %
	1	Շատ վատ	0.1 - 15.0 %
	0	Գոյություն չունի	0%

Աղյուսակ 6. Համայնքի կառավարում						
№	Ցուցչի անվանումը	2015		2016		
		ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	
Քննադատվողի անվանումը. 4. Համայնքի կառավարում						
Գործառույթի անվանումը. 4.1. Մարդկային ռեսուրսների կառավարում և կարողությունների զարգացում						
37	Բարձրագույն կրթությամբ համայնքների ղեկավարների տեսակարար կշիռն՝ ընդհանուրի մեջ, %	10	Կատարյալ	100.0 %		
		9	Շատ լավ	90.1 - 99.9 %		
		8	Լավ	80.1 - 90.0 %		
		7	Բավականին լավ	70.1 - 80.0 %		
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	60.1 - 70.0 %		
		5	Միջին ոչ լավ ոչ վատ	50.1 - 60.0 %	60.3%	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	40.1 - 50.0 %		
		3	Բավականին վատ	30.1 - 40.0 %		
		2	Վատ	20.1 - 30.0 %		
		1	Շատ վատ	0.1 - 20.0 %		
		0	Գոյություն չունի	0 %		
38	ՀԿՏՀ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռն՝ ընդհանուրի մեջ, %	10	Կատարյալ	100.0 %		
		9	Շատ լավ	90.1 - 99.9 %		
		8	Լավ	80.1 - 90.0 %		
		7	Բավականին լավ	70.1 - 80.0 %		
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	60.1 - 70.0 %	65.4%	
		5	Միջին ոչ լավ ոչ վատ	50.1 - 60.0 %	62.4%	
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	40.1 - 50.0 %		
		<p>Համաձայն ՏԿԶԼ 2016 թվականի ընթացքում կատարած հիմնական աշխատանքների արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվության՝ ՀԿՏՀ ունեցող թիվը 2016թ-ին եղել է 559, իսկ համայնքների թիվը նույն պահին եղել է 896: Հետևաբար՝ 559/896*100%=62.4%: Նույն տրամաբանությամբ՝ 2015թ-ի համար՝ 598/915*100%=65.4%:</p>				
		<p>Համաձայն ՏԿԶԼ 2016 թվականի ընթացքում կատարած հիմնական աշխատանքների արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվության՝ ՀԿՏՀ ունեցող թիվը 2016թ-ին եղել է 559, իսկ համայնքների թիվը նույն պահին եղել է 896: Հետևաբար՝ 559/896*100%=62.4%: Նույն տրամաբանությամբ՝ 2015թ-ի համար՝ 598/915*100%=65.4%:</p>				

		3	Բավականին վատ	30.1 - 40.0 %
		2	Վատ	20.1 - 30.0 %
		1	Շատ վատ	0.1 - 20.0 %
		0	Գոյություն չունի	0 %
Գործառույթի անվանումը. 4.2. Համայնքային ծառայություն				
39	Համայնքների (առանց Երևանի) աշխատակազմերում համայնքային ծառայության հաստատված պաշտոնների թիվը, 1,000 մարդու հաշվով	10	Կատարյալ	> 5.0
		9	Շատ լավ	4.6 - 5.0
		8	Լավ	4.1 - 4.5
		7	Բավականին լավ	3.6 - 4.0
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	3.1 - 3.5
		5	Միջին ոչ լավ ոչ վատ	2.6 - 3.0
		4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	2.3 - 2.5
		3	Բավականին վատ	1.9 - 2.2
		2	Վատ	1.5 - 1.8
		1	Շատ վատ	0.1 - 1.4
0	Գոյություն չունի	0		
<p>Համաձայն ՏԿՀՆ 2016թ. ընթացքում կատարած հիմնական աշխատանքների արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվության՝ համայնքների (առանց Երևանի) աշխատակազմերում համայնքային ծառայության հաստատված պաշտոնների թիվը 2016թ-ին եղել է 4875: Միևնույն ժամանակ, ըստ ԱՎԾ տվյալների, նույն շրջանում ՀՀ (առանց Երևանի) նշտական ընակչության թիվը եղել է 1924900: Հետևաբար՝ հազար մարդու հաշվով 4875/1924900*1000=2.5: Նույն տրամաբանությամբ՝ 2015թ-ի համար՝ 4999/1939100*1000=2.6:</p>				
40	Վերջին տարվա ընթացքում վերապատրաստված համայնքային ծառայողների տեսակարար կշիռը նրանց ընդհանուր թվի մեջ, %	10	Կատարյալ	> 33.0 %
		9	Շատ լավ	30.1 - 33.0 %
		8	Լավ	27.1 - 30.0 %
		7	Բավականին լավ	24.1 - 27.0 %
		6	Ավելի շատ լավ, քան վատ	20.1 - 24.0 %
		5	Միջին ոչ լավ ոչ վատ	16.1 - 20.0 %
4	Ավելի շատ վատ, քան լավ	12.1 - 16.0 %		
<p>Համաձայն ՏԿՀՆ 2016թ. ընթացքում կատարած հիմնական աշխատանքների արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվության՝ 2016թ. ընթացքում վերապատրաստված համայնքային ծառայողների թիվը եղել է 693՝ նրանց ընդհանուր թվի մեջ (6499): Հետևաբար՝ 693/6499*100%=10.7%: Նույն</p>				

								տրամաբանությամբ՝ 2015թ-ի համար՝ 1268/6076*100%=20.9%:
	3	Բավականին վատ	8.1 - 12.0 %					
	2	վատ	4.1 - 8.0 %					
	1	Շատ վատ	0.1 - 4.0 %					
	0	Գոյություն չունի	0 %					
Գործառույթի անվանումը. 4.3. Միջազգային աջակցություն								
	-							

Աղյուսակ 7. Համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում						
№	Ցուցչի անվանումը	ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	Ցուցչի գնահատականի մեկնաբանությունը, հիմնավորումներ
		ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	ՑԳ	
Բնագավառի անվանումը: 5. Համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում						
Գործառույթի անվանումը: 5.1. Սոցիալական ուղղվածություններ (կրթություն, մշակույթ, առողջապահություն, սպորտ, սոցիալական պաշտպանություն և այլն)						
	Նախադպրոցական կրթության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ	Կատարյալ				Համաձայն ՀՀ ՏԿԶՆ տրամադրած տեղեկատվության, 2015թ. ընդհանուր 915 համայնքից նախադպրոցական կրթության ծառայություն են մատուցել 327 համայնք, իսկ 2016թ-ին ընդհանուր համայնքից 314 համայնք:
Շատ լավ						
Լավ						
Բավականին լավ						
Ավելի շատ լավ, քան վատ						
Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ						
Ավելի շատ վատ, քան լավ						
Բավականին վատ						
Շատ վատ						
Գոյություն չունի						
	Նախադպրոցական հաստատություններում ընդգրկված երեխաների տեսակարար կշիռը ՀՀ նախադպրոցական տարիքի երեխաների ընդհանուր թվի մեջ, %	Կատարյալ				թ տ վ յ ս
Շատ լավ						
Լավ						
Բավականին լավ						
Ավելի շատ լավ, քան վատ						
Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ						
Ավելի շատ վատ, քան լավ						
Շատ վատ						
Գոյություն չունի						

									<p>դրյալ կամ 168.8 եկրո: Հաշվարկ՝ Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q=U / P / \Gamma$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ $U=8.8$ մյրո-դրամ, $P=3,001.4$ հազ.մարդ, $\Gamma=478$ դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ $U=7.9$ մյրո-դրամ, $P=2,986.1$ հազ.մարդ, $\Gamma=481$ դրամ:</p>
Գործառույթի անվանումը. 5.2. Քաղաքաշինական-կոմունալ ծառայություններ									
<p>Համայնքի գլխավոր հատակագիծ ունեցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %</p>	Ավելի շատ վատ, քան լավ								<p>Համաձայն ՀՀ քաղաքաշինության պետական կոմիտեի տրամադրած տեղեկատվության, 2015թ-ին ընդհանուր 915 համայնքից գլխավոր հատակագիծ ունեին 87-ը, 2016թ-ին՝ ընդհանուր 896 համայնքից 96-ը:</p>
	Բավականին վատ								
	Շատ վատ								
	Գոյություն չունի								
	Կատարյալ								
	Շատ լավ								
	Լավ								
	Բավականին լավ								
	Ավելի շատ լավ, քան վատ								
	Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ								
	Ավելի շատ վատ, քան լավ								
	Բավականին վատ								
	Վատ								
Շատ վատ									
Գոյություն չունի									
Աղբահանության ծառայություն									
<p>Աղբահանության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %</p>	Կատարյալ								<p>Համաձայն ՀՀ ՏԿԶՆ տրամադրած տեղեկատվության, 2015թ-ին ընդհանուր 915 համայնքից աղբահանության ծառայություն են մատուցել 522-ը, 2016թ-ին՝ ընդհանուր 896 համայնքից 523-ը:</p>
	Շատ լավ								
	Լավ								
	Բավականին լավ								
	Ավելի շատ լավ, քան վատ								

						<p>Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ</p> <p>Ավելի շատ վատ, քան լավ</p> <p>Բավականին վատ</p> <p>Վատ</p> <p>Շատ վատ</p> <p>Գոյություն չունի</p>						
						<p>Կատարյալ</p> <p>Շատ լավ</p> <p>Լավ</p> <p>Բավականին լավ</p> <p>Ավելի շատ լավ, քան վատ</p> <p>Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ</p> <p>Ավելի շատ վատ, քան լավ</p> <p>Բավականին վատ</p> <p>Վատ</p> <p>Շատ վատ</p> <p>Գոյություն չունի</p>	<p>Համաձայն ՀՀ ՏԿԶՆ տրամադրված տեղեկատվության, 2015թ-ին ընդհանուր 1001 բնակավայրից ՏԻՄ-երի կողմից ջրամատակարարման ծառայություն են ստացել 580-ը, թ-ին՝ 580-ը:</p>					
						<p>Կատարյալ</p> <p>Շատ լավ</p> <p>Լավ</p> <p>Բավականին լավ</p> <p>Ավելի շատ լավ, քան վատ</p>	<p>Համաձայն ՀՀ ՏԿԶՆ տրամադրված տեղեկատվության, 2015թ-ին ընդհանուր 915 համայնքից ներհամայնքային փորոցային յուսավորության ծառայություն են</p>					
						<p>ՏԻՄ-երի կողմից ջրամատակարարման ծառայություն ստացող բնակավայրերի տեսակարար կշիռը ՀՀ բնակավայրերի ընդհանուր թվի մեջ, %</p>	<p>Ներհամայնքային փորոցային յուսավորության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %</p>					

				Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ Ավելի շատ վատ, քան լավ Բավականին վատ Վատ Շատ վատ Գոյություն չունի	մատուցել 608-ը, 2016թ-ին՝ ընդհանուր 896 համայնքից 632-ը:
Համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար				Կատարյալ Շատ լավ Լավ Բավականին լավ Ավելի շատ լավ, քան վատ Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ Ավելի շատ վատ, քան լավ Բավականին վատ Վատ Շատ վատ Գոյություն չունի	Համաձայն ՀՀ համայնքների 2015-տվյալների, www.minfo.am, և ԱՎԾ երկրների համայնքների բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը 1 շնչի հաշվով կազմել են 165.0 եվրո կամ 181.5 ԱՄՆ դոլար: Հաշվարկ՝ 181.5 \$ * < ա 2 վ ա
Համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար				Կատարյալ Շատ լավ Լավ Բավականին լավ Ավելի շատ լավ, քան վատ Միջին՝ ոչ լավ ոչ վատ	Համաձայն ՀՀ համայնքների 2015-տվյալների, www.minfo.am, և ԱՎԾ երկրների համայնքների բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի

									<p>ընդհանուր ծախսերը 1 շնչի հաշվով կազմել են 165.0 եվրո կամ 181.5 ԱՄՆ դոլար: Հաշվարկ՝ 181.5 \$ * Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝</p> <p>Գ=Ա / Բ / Դ,</p> <p>որտեղ 2015թ-ի համար՝ Ա=3.8 մլրդ. դրամ, Բ=1,929.0 հազ.մարդ, Դ=478 դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ Ա=3.9 մլրդ.դրամ, Բ=1,910.3 հազ.մարդ, Դ=481 դրամ:</p>
Գործառույթի անվանումը. 5.3. Տնտեսական ուղղվածություն ունեցող ծառայություններ									
<p>Ներհամայնքային հասարակական տրանսպորտի ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ. %</p>									<p>Համաձայն ՀՀ Տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարության Տրանսպորտի տեսչությանը հեռախոսազանգով հարցման, թ-ին ընդհանուր 915 համայնքից ներհամայնքային հասարակական տրանսպորտի ծառայություն են մատուցել 18-ը, 2016թ-ին՝ ընդհանուր համայնքից 18-ը:</p>
Համայնքների բյուջեներում տնտեսական հարաբերությունների քննադատի ընդհանուր									
									<p>Համաձայն ՀՀ համայնքների 2015-տվյալների, www.minfoin.am, և ԱԿԾ</p>

<p>ձախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար</p>				<p>Ավելի շատ լավ, քան վատ</p>	<p>երկրների համայնքների բյուջեներում տնտեսական հարաբերությունների բնագավառի ընդհանուր ձախսերը 1 շնչի հաշվով կազմել են 405.4 եվրո կամ 445.9 ԱՄՆ դոլար: Հաշվարկ՝ Հաշվարկման մեկնաբանությունը՝ $Q=U / P / R$, որտեղ 2015թ-ի համար՝ $U=9.3$ մլրդ. դրամ, $P=3,001.4$ հազ. մարդ, $R=478$ դրամ, իսկ 2016թ-ի համար՝ $U=8.8$ մլրդ. դրամ, $P=2,986.1$ հազ. մարդ, $R=481$ դրամ:</p>
<p>Գործառույթի անվանումը: 5.4. Համայնքային այլ ծառայություններ</p>					

Աղյուսակ 8. ՏԻՏԻ ամփոփ հաշվարկն ըստ տեղական ինքնակառավարման բնագավառների, 2015թ. և 2016թ.															
ՏԻ բարեփոխումներ		Համայնքի սեփականություն, գարգացման ծրագրեր և ֆինանսներ				Տեղական ժողովրդավարություն			Համայնքի կառավարում			Համայնքային (հանրային բնույթի) ծառայությունների մատուցում			
		ՑԸ* =10		ՑԲ =18		ՑԲ =8			ՑԲ =4			ՑԲ =12			
		ՑՀՀ	2015	2016	ՑՀՀ	2015	2016	ՑՀՀ	2015	2016	ՑՀՀ	2015	2016	ՑՀՀ	2015
1	7	6	11	3	2	29	1	1	37	6	6	41	4	4	
2	6	7	12	3	3	30	4	5	38	6	6	42	3	3	
3	7	8	13	4	4	31	6	6	39	5	4	43	3	3	
4	8	8	14	10	9	32	6	6	40	6	3	44	3	3	
5	6	7	15	10	10	33	6	6				45	1	2	
6	4	4	16	2	2	34	2	2				46	6	6	
7	4	4	17	2	2	35	5	5				47	6	6	
8	5	5	18	3	3	36	1	1				48	7	8	
9	0	0	19	0	0							49	4	4	
10	0	0	20	0	0							50	2	2	
			21	3	3							51	1	1	
			22	3	3							52	2	2	
			23	10	8										
			24	7	7										
			25	3	3										
			26	2	2										
			27	6	6										
			28	2	2										
	4.7	4.9		4.1	3.8		3.9	4.0		5.8	4.8		3.5	3.7	
													ՏԻՏ 2015: 4.40		
													ՏԻՏ 2016: 4.24		

*) Նշում. ՑԲ = սահմանված ցուցիչների բանալի: ՑՀՀ = ցուցիչ հերթական համարը

Հավելված 1. Տեղական մակարդակում նորարարության և պատշաճ ժողովրդավարական կառավարման 12 սկզբունքները¹⁷

Ոչ պաշտոնական թարգմանություն¹⁸

Սկզբունք 1. Ընտրությունների, ներկայացուցչության և մասնակցության արդար իրականացում

- 1.1. Տեղական ընտրություններն անցկացվում են ազատ և արդար, համաձայն միջազգային չափանիշների և ազգային օրենսդրության, առանց որևէ կեղծիքի:
- 1.2. Քաղաքացիները հասարակական գործունեության կենտրոնում են և հստակ սահմանված ձևերով ընդգրկվում են տեղական մակարդակի հասարակական կյանքում:
- 1.3. Կանայք և տղամարդիկ որոշումներ կայացնելու գործընթացում, ուղղակիորեն կամ իրենց շահերն օրինականորեն ներկայացնող միջնորդ մարմինների միջոցով, կարող են ունենալ ձայնի իրավունք: Նման լայն մասնակցությունը հիմնված է ազատ արտահայտվելու, հավաքների և միավորվելու իրավունքի վրա:
- 1.4. Բոլոր ձայները, ներառյալ նրանց ձայները, ովքեր քիչ արտոնյալ են և ամենից շատ խոցելի, որոշում (ներառյալ ռեսուրսների բաշխման վերաբերյալ) կայացնելիս լսվում և հաշվի են առնվում:
- 1.5. Մշտապես առկա է տարբեր օրինական շահերը զուգակցելու և ամբողջ համայնքի լավագույն շահի և դրան հասնելու ճանապարհների վերաբերյալ համընդհանուր համաձայնություն ձեռք բերելու անկեղծ ձգտում:
- 1.6. Որոշումները կայացվում են մեծամասնության կամքի համաձայն, սակայն հարգվում են փոքրամասնության իրավունքներն ու օրինական շահերը:

Սկզբունք 2. Արձագանքելու պատրաստակամություն

- 2.1. Խնդիրները, կանոնները, կառուցվածքներն ու ընթացակարգերը հաստատվում են քաղաքացիների օրինական ակնկալիքների և կարիքների համաձայն:
- 2.2. Հանրային ծառայությունները մատուցվում են, իսկ պահանջներն ու խնդրանքները բավարարվում են ողջամիտ ժամկետներում:

¹⁷ CoE, Committee of Ministers (2008) The Strategy for Innovation and Good Governance at local Level.

¹⁸ Մույն նյութը թարգմանվել է ՀՖՄ ՀԿ-ի կողմից, Երևան, 2010թ., թարգմանիչներ՝ Դավիթ Թումանյան և Արրահամ Արտաշեսյան:

Սկզբունք 3. Տնտեսական և սոցիալական արդյունավետություն

- 3.1. Ստացված արդյունքները բավարարում են համաձայնեցված խնդիրներին:
- 3.2. Առկա ռեսուրսներն օգտագործվում են հնարավորինս լավագույն ձևով:
- 3.3. Աշխատանքների կատարման կառավարման համակարգերը հնարավորություն են ստեղծում գնահատել և բարձրացնել ծառայությունների տնտեսական և սոցիալական արդյունավետությունը:
- 3.4. Աուդիտն իրականացվում է կանոնավոր ժամանակահատվածներում՝ գնահատելու և բարելավելու աշխատանքների կատարումը:

Սկզբունք 4. Հրապարակայնություն և թափանցիկություն

- 4.1. Որոշումները կայացվում և կիրառվում են օրենքներին և կանոնակարգերին համապատասխան:
- 4.2. Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի ծանոթանալու բոլոր տեսակի տեղեկություններին, բացառությամբ հստակ պատճառաբանությամբ օրենքով նախատեսված դեպքերի (ինչպես օրինակ, անձնական գաղտնիքի պաշտպանությունը և գնումների անաչառ ընթացակարգը):
- 4.3. Որոշումների, քաղաքականության իրականացման և արդյունքների մասին տեղեկատվությունը հասանելի է հանրությանը այնպես, որ հնարավոր լինի դրան հետևել արդյունավետ ձևով և աջակցել տեղական իշխանության աշխատանքներին:

Սկզբունք 5. Իրավունքի գերակայություն

- 5.1. Տեղական իշխանությունները հարգում են օրենքը և դատական որոշումները:
- 5.2. Կանոնները և կանոնակարգերը ընդունվում են օրենքով սահմանված ընթացակարգերի համաձայն և կիրարկվում են անկողմնակալ ձևով:

Սկզբունք 6. Անբասիր վարք

- 6.1. Հանրային բարիքը գերակա է անհատների շահերի նկատմամբ:
- 6.2. Ձեռնարկվում են արդյունավետ միջոցներ կանխելու և պայքարելու կոռուպցիայի բոլոր տեսակների դրսևորումների դեմ:
- 6.3. Շահերի բախումը հրապարակվում է ժամանակին, և ներգրավված անձինք պարտավոր են ձեռնպահ մնալ համապատասխան որոշումների կայացմանը մասնակցելուց:

Սկզբունք 7. Իրավասություն և կարողություն

- 7.1. Կառավարում իրականացնողների մասնագիտական հմտությունները շարունակաբար պահպանվում և հզորացվում են, որպեսզի բարելավվեն արդյունքները և ազդեցությունը:
- 7.2. Հանրային պաշտոնյաները խրախուսվում են շարունակաբար բարելավելու իրենց կատարողականը:
- 7.3. Ստեղծվում և օգտագործվում են գործնական մեթոդներ ու ընթացակարգեր՝ կարողությունների հմտությունները փոխակերպելու և ավելի լավ արդյունքների հասնելու համար:

Սկզբունք 8. Նորամուծություն և փոփոխություններին պատրաստականություն

- 8.1. Փնտրվում են հիմնախնդիրների նոր և արդյունավետ լուծումներ և առավելությունը տրվում է ծառայությունների մատուցման արդի մեթոդներին:
- 8.2. Առկա է նոր ծրագրեր փորձարկելու և ուրիշների փորձից սովորելու պատրաստականություն:
- 8.3. Ստեղծված է փոփոխությունների բարենպաստ միջավայր ավելի լավ արդյունքների հասնելու համար:

Սկզբունք 9. Կայունություն և երկարաժամկետ ուղղվածություն

- 9.1. Ներկա քաղաքականությունների մեջ հաշվի են առնվում ապագա սերունդների կարիքները:
- 9.2. Մշտապես հաշվի է առնվում համայնքի կայունությունը: Որոշումներն ուղղվում են բոլոր ծախսերը ներքին (տվյալ սերնդինը) դաժնելուն և ոչ թե բնապահպանական, կառուցվածքային, ֆինանսական, տնտեսական կամ սոցիալական հիմնախնդիրներն ու լարվածությունը հետագա սերունդներին փոխանցելուն:
- 9.3. Առկա են լայն և երկարաժամկետ հեռանկարներ համայնքի ապագայի վերաբերյալ, միաժամանակ գիտակցվում է թե ինչ է անհրաժեշտ նման զարգացման համար
- 9.4. Գիտակցվում են պատմական, մշակութային և սոցիալական բարդությունները, որոնց վրա խարսխվում են այդ հեռանկարները:

Սկզբունք 10. Հստակ ֆինանսական կառավարում

- 10.1. Մատուցված ծառայությունների դիմաց սահմանվող վճարները չեն գերազանցում դրանց ծախսերը և զգալիորեն չեն նվազեցնում պահանջարկը, մասնավորապես՝ կարևորություն ունեցող հանրային ծառայությունների դեպքում:

- 10.2. Նկատվում է խելամտություն Ֆինանսական կառավարման մեջ, ներառյալ պայմանագրերի կնքումը և վարկերի օգտագործումը, ռեսուրսների, եկամուտների և ռեզերվների, ինչպես նաև բացառիկ եկամուտների ծախսումները գնահատելիս:
- 10.3. Կազմվում են բազմամյա բյուջեներ հանրության հետ խորհրդակցելով:
- 10.4. Ռիսկերը ճշգրտորեն գնահատվում և կառավարվում են, այդ թվում նաև համախմբված հաշիվների հրապարակմամբ և հանրային-մասնավոր համագործակցության դեպքում, դիսկերի ողջամիտ բաժանմամբ:
- 10.5. Տեղական իշխանությունները մասնակցում են միջհամայնքային համերաշխության միջոցառումներին, բեռի և օգուտի արդար բաժանմանը և դիսկերի նվազեցմանը (համահարթեցման համակարգ, միջհամայնքային համագործակցություն, դիսկերի փոխադարձելիություն):

Սկզբունք 11. Մարդու իրավունքներ, մշակութային բազմազանություն և սոցիալական միասնություն

- 11.1. Տեղական իշխանության ազդեցության շրջանակներում հարգվում, պաշտպանվում և իրագործվում են մարդու իրավունքները, պայքար է մղվում խտրականության բոլոր ձևերի դեմ:
- 11.2. Մշակութային բազմազանությունը դիտվում է որպես արժեք և շարունակական ջանքեր են գործադրվում երաշխավորելու, որ բոլորը բաժին ունենան համայնքներում, ճանաչելի լինեն և օտարված չզգան:
- 11.3. Աղքատ շրջանների սոցիալական միասնությունը և ինտեգրումը խթանվում են:
- 11.4. Կենսական կարևոր ծառայություններին հասանելիությունը պահպանվում է, մասնավորապես՝ բնակչության առավել անապահով շերտերի համար:

Սկզբունք 12. Հաշվետվողականություն

- 12.1. Կոլեկտիվ և անհատական ձևով բոլոր որոշում կայացնողները պատասխանատու են իրենց որոշումների համար:
- 12.2. Որոշումները զեկուցվում են, բացատրվում և կարող են բողոքարկվել:
Անբարեխիղճ վարչարարության և տեղական իշխանությունների քաղաքացիական իրավունքները խախտող գործողությունների դեմ կան արդյունավետ դատական պաշտպանության միջոցներ:

Հավելված 2. ՏԻՏԻ ցուցիչների գնահատման չափանիշների հիմնավորումները

Թիվ 6 ցուցիչ (ՀՀ մեկ համայնքի (առանց Երևանի) բնակչության միջին թիվը, մարդ). ուսումնասիրվել են եվրոպական 42 երկրների համանման ցուցիչներ: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ նույն այդ երկրներում ՏԻ մեկ միավորի բնակչության միջին թիվը կազմել է 17 618 մարդ, ԵՄ անդամ երկրներում՝ 15 985 մարդ, ԵՄ անդամ երկրներից մինչև 100 000 քառ. կմ ունեցող երկրներում՝ 16 688 մարդ, իսկ մինչև 50 000 քառ. կմ ունեցող երկրներում՝ 16 788 մարդ: Հաշվի առնելով այս տվյալները, հատկապես՝ տարածքային առումով Հայաստանի հետ համադրելի երկրների նույն ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «16 001-ից 19 000 մարդ» միջակայքը:

Թիվ 7 ցուցիչ (ՀՀ մեկ համայնքի վարչական տարածքի միջին չափը, կմ²). ուսումնասիրվել են եվրոպական 42 երկրների համանման ցուցիչներ: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում ՏԻ մեկ միավորի վարչական տարածքի միջին չափը կազմում է 287.8 կմ², ԵՄ անդամ երկրներում՝ 264.4 կմ², ԵՄ անդամ երկրներից մինչև 100 000 քառ. կմ ունեցող երկրներում՝ 210.5 կմ², իսկ մինչև 50 000 քառ. կմ ունեցող երկրներում՝ 108.3 կմ²: Հաշվի առնելով այս տվյալները՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «270.01-ից 330 կմ²» միջակայքը:

Թիվ 13 ցուցիչ (ՀՀ համայնքների բյուջեների եկամուտների հանրագումարի տեսակարար կշիռը ՀՀ համախմբված բյուջեի ընդհանուր եկամուտներում, %). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչներ: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների եկամուտների հանրագումարի տեսակարար կշիռը համախմբված բյուջեի ընդհանուր եկամուտներում միջինում կազմում է 24.8%: Հաշվի առնելով այս տվյալը՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է 25%-ից» արժեքը:

Թիվ 16 և 17 ցուցիչներ (ՀՀ համայնքների (ներառյալ՝ Երևանի) բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով; ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչներ: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով կազմել է \$3528: Հաշվի առնելով ՏԻՏԻ հաշվարկման ընթացքում կիրառված մեթոդական մոտեցումները (տե՛ս ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների համադրման սկզբունքը) և նվազեցնելով նշված ցուցանիշը մինչև սկզբնական թվի 11.25%-ը, ստանում ենք՝ ՀՀ համայնքների բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով $\$3528 * 11.25\% / 100\% = \$397$: Հետևաբար՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է \$400-ից» արժեքը:

Թիվ 19 ցուցիչ (ՀՀ համայնքների բյուջեների փոխաստվությունների տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում, %). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների եկամուտների փոխաստվությունների տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում միջինում կազմել է 5.1%: Հաշվի առնելով այս տվյալը՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «5.1 – 6.0%» միջակայքը:

Թիվ 20 ցուցիչ (ՀՀ համայնքների բյուջեների վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում, %). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների վարկերի տեսակարար կշիռն ընդհանուր մուտքերում միջինում կազմել է 26.5%: Հաշվի առնելով այս տվյալը՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «24.1 – 27.0%» միջակայքը:

Թիվ 21 ցուցիչ (ՀՀ համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը ՀՀ համախմբված բյուջեի ընդհանուր ծախսերում, %). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը երկրի համախմբված բյուջեի ընդհանուր ծախսերում միջինում կազմել է 24.4%: Հաշվի առնելով այս տվյալը՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է 25.0%-ից» արժեքը:

Թիվ 22 ցուցիչ (համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը երկրի ՀՆԱ-ում, %). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարի տեսակարար կշիռը երկրի ՀՆԱ-ում միջինում կազմել է 11.1%: Հաշվի առնելով այս տվյալը՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է 11.0%-ից» արժեքը:

Թիվ 25 և 26 ցուցիչներ (ՀՀ համայնքների (ներառյալ՝ Երևանի) բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով; ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրներում համայնքների բյուջեների փաստացի ծախսը մեկ շնչի հաշվով միջինում կազմել է \$3506: Հաշվի առնելով ՏԻՏԻ հաշվարկման ընթացքում կիրառված մեթոդական մոտեցումները (տե՛ս ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների համադրման սկզբունքը) և նվազեցնելով նշված ցուցանիշի արժեքը մինչև սկզբնական թվի 11.25%-ը, ստանում ենք՝ համայնքների բյուջեների փաստացի եկամուտը մեկ շնչի հաշվով $\$3506 * 11.25\% / 100\% = \$395$: Հետևաբար՝ ցուցիչ գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է \$400-ից» արժեքը:

Թիվ 27 և 28 ցուցիչներ (ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեների ընդհանուր ծախսերում, %; ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունները)

րի ծախսերի տեսակարար կշիռը ՀՀ համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեների ընդհանուր ծախսերում, %). հիմք է ընդունվել ՀՀ հանրային կառավարման համակարգում աշխատակազմերի պահպանման ծախսերի տեսակարար կշիռների ուսումնասիրությունը: Ըստ այդմ, ցուցչի գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է կամ հավասար 5%-ից» արժեքը:

Թիվ 39 ցուցիչ (համայնքների (առանց Երևանի) աշխատակազմերում համայնքային ծառայության հաստատված պաշտոնների թիվը, 1,000 մարդու հաշվով). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների և այլ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ համայնքների աշխատակազմերում համայնքային ծառայության հաստատված պաշտոնների թիվը, 1,000 մարդու հաշվով, մշտապես մեծ է եղել 5-ից: Հաշվի առնելով ուսումնասիրությունները՝ ցուցչի գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է 5-ից» արժեքը:

Թիվ 40 ցուցիչ (վերջին տարվա ընթացքում վերապատրաստված համայնքային ծառայողների տեսակարար կշիռը նրանց ընդհանուր թվի մեջ, %). հաշվի է առնվել ՀՀ օրենսդրությունը, մասնավորապես «Համայնքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը, ըստ որի¹⁹ համայնքային ծառայողը առնվազն երեք տարին մեկ պարտադիր պետք է վերապատրաստում անցնի: Հաշվի առնելով այս դրույթը և վերապատրաստման կազմակերպման հնարավոր համամասնությունը՝ ցուցչի գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է 33.0%-ից» արժեքը:

Թիվ 43 ցուցիչ (համայնքների արտադարձական դաստիարակության ծառայություն մատուցող համայնքների տեսակարար կշիռը համայնքների ընդհանուր թվի մեջ, %). հաշվի են առնվել ՀՀ համայնքների բյուջետային ամփոփ տվյալները: Քանի որ կես դրույթով աշխատող 1 մասնագետի տարեկան նվազագույն աշխատավարձը կազմել է 337500 դրամ (հաշվարկված է հետևյալ կերպ՝ 0,5 դրույթ x 75000 դրամ x 9 ամիս), ցուցչի գնահատման հիմք է ծառայել այն համայնքների թիվը, որոնց բյուջեներում այդ գումարից ավելի ծախսեր են կատարվել:

Թիվ 44 ցուցիչ (համայնքների բյուջեներում Հանգիստ, մշակույթ և կրոն բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրների համայնքների բյուջեներում «Հանգիստ, մշակույթ և կրոն» բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, միջինում կազմել են \$184.8: Հաշվի առնելով ՏԻՏԻ հաշվարկման ընթացքում կիրառված մեթոդական մոտեցումները (տե՛ս ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների համադրման սկզբունքը) և նվազեցնելով նշված ցուցանիշի արժեքը մինչև սկզբնական թվի 11.25%-ը, ստանում ենք՝ համայնքների բյուջեների փաստացի ծախսերը մեկ շնչի հաշվով $\$184.8 * 11.25\% / 100\% = \$20.8$: Հետևաբար՝ ցուցչի գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է \$20-ից» արժեքը:

¹⁹ «Համայնքային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքը, 14.12.2004թ., ՀՕ-43-Ն, Հոդված 20

Թիվ 49 և 50 ցուցիչներ (համայնքների (ներառյալ Երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար; համայնքների (առանց Երևանի) բյուջեներում շրջակա միջավայրի պաշտպանության բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրների համայնքների բյուջեներում «շրջակա միջավայրի պաշտպանության» բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, միջինում կազմել են \$181.5: Հաշվի առնելով ՏԻՏԻ հաշվարկման ընթացքում կիրառված մեթոդական մոտեցումները (տե՛ս ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների համադրման սկզբունքը) և նվազեցնելով նշված ցուցանիշը մինչև սկզբնական թվի 11.25%-ը, ստանում ենք համայնքների բյուջեների փաստացի ծախսերը մեկ շնչի հաշվով՝ $\$181.5 * 11.25\% / 100\% = \$20.4$: Հետևաբար՝ ցուցչի գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է \$20-ից» արժեքը:

Թիվ 52 ցուցիչ (համայնքների բյուջեներում տնտեսական հարաբերությունների բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, ԱՄՆ դոլար). ուսումնասիրվել են ԵՄ անդամ երկրների համանման ցուցիչները: Ըստ այդմ, պարզվել է, որ այդ երկրների համայնքների բյուջեներում «Տնտեսական հարաբերություններ» բնագավառի ընդհանուր ծախսերը՝ բնակչության մեկ շնչի հաշվով, միջինում կազմել է \$445.9: Հաշվի առնելով ՏԻՏԻ հաշվարկման ընթացքում կիրառված մեթոդական մոտեցումները (տե՛ս ՀՀ և ԵՄ անդամ երկրների ՀՆԱ-ների համադրման սկզբունքը) և նվազեցնելով նշված ցուցանիշի արժեքը մինչև սկզբնական թվի 11.25%-ը, ստանում ենք համայնքների բյուջեների փաստացի ծախսերը մեկ շնչի հաշվով՝ $\$445.9 * 11.25\% / 100\% = \$50.2$: Հետևաբար՝ ցուցչի գնահատման չափանիշների սանդղակի վերին (կատարյալ) սահման է ընտրվել «մեծ է \$50.0-ից» արժեքը:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԻՆԴԵՔՍ (ՏԻՏԻ), ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մշակվել է ԱՄՆ ՄՁԳ «ՀամաՏեղ» ծրագրի շրջանակներում
«Համայնքների ֆինանսիստների միավորում» ՀԿ-ի (ՀՖՄ) և
«Հետազոտական ռեսուրսների կովկասյան կենտրոն (ՀՌԿԿ)-Հայաստան»
հիմնադրամի կողմից

Երևան 2017

Չափսը՝ 70x100 1/16: Ծավալը՝ 5 տ. մամուլ:
Թուղթը և տպագրությունը՝ օֆսեթ: Տպաքանակը՝ 300 օրինակ:

Տպագրվել է «ՎԱՆ ԱՐՅԱՆ» հրատարակչատան տպարանում: